

Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему:

**Аналіз витрат підприємства
та обґрунтування напрямів їх зниження
(на матеріалах
Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд»)**

Виконав: здобувач першого рівня вищої
освіти, групи 401-ЕПін

спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»

Абделфаттах Надер

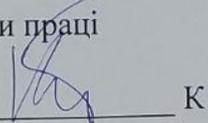
Керівник: Хадарцев О.В.

Рецензент: Свистун Л.А.

Полтава – 2024 р.

Консультанти:

з охорони праці

24. 06. 2024 р. К.В. Чичуліна

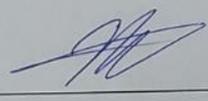
Здобувач

24. 06. 2024 р.

 Надер Абделфаттах

Керівник роботи

24. 06. 2024 р.

 О.В. Хадарцев

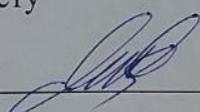
Нормоконтроль

24. 06. 2024 р.

 О.В. Хадарцев

Допустити до захисту

Завідувачка кафедри 24. 06. 2024 р.

 М.Б. Чижевська

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

ступінь вищої освіти «бакалавр»

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та маркетингу

М.Б. Чижевська
«15» квітня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Абделфаттах Надер

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. **Тема роботи** Аналіз витрат підприємства та обґрунтування напрямів їх зниження (на матеріалах ТОВ «Полтавська філія МЕТАЛХОЛДІНГТРЕЙД»)

керівник роботи Хадарцев О.В., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «08» грудня 2023 року №1481/1-фа

2. Строк подання здобувачем роботи 18.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Законодавство України, навчальна, наукова, довідкова та методична література, фахові періодичні видання, інформаційні ресурси, установчі документи підприємства, фінансова, оперативна та статистична звітність підприємства

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи бакалавра (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Розділ 1. Зеретини мивн

аналізу витрат підприємства. Розділ 2. Організаційно-методичні заходи щодо зниження витрат підприємства. Розділ 3. Діалог між керівництвом та працівниками підприємства щодо витрат та пропозиції: списки використаних джерел. Додатки.

5. Перелік графічного матеріалу:

Ілюстративний матеріал у кількості 25 аркушів представлений у
Додатку Д

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
I	Хадарцев О.В. и.р.н., д-р	06.05.24	04.05.24

7. Дата видачі завдання 15.04.2024

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретична частина	15.04–05.05.2024	30%
2	Аналітична частина	06.05–26.05.2024	60%
3	Проектна частина. Виготовлення ілюстративного матеріалу, перевірка на плагіат	27.05–16.06.2024	90%
4	Рецензування та підготовка до захисту	17.06–23.06.2024	100%
5	Захист випускної роботи бакалавра	24.06–30.06.2024	

Здобувач

Абделфаттах Надер
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Хадарцев О.В.
(прізвище та ініціали)

- Примітки:
- 91. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
 - 92. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).
 - 93. Формат бланка А4 (210 × 297 мм), 2 сторінки.

РЕФЕРАТ

Абделфаттах Н. Аналіз витрат підприємства та обґрунтування напрямів їх зниження (на матеріалах Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд»). Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024.

Робота містить 103 аркуші машинного тексту та 25 аркушів ілюстративного матеріалу; таблиць – 28; рисунків – 34; перелік використаної літератури – 59 найменування.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд», його виробничо-господарська діяльність, специфічні методи і механізми управління виробничою діяльністю підприємства, їх дієвість в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Випускню кваліфікаційну роботу присвячено розв'язанню питань, які науково обґрунтовують економічну сутність, значення та методику управління витратами підприємницької діяльності.

В роботі проаналізовано економічний стан підприємства, виконано діагностування господарської діяльності підприємства та розроблені пропозиції щодо підвищення її ефективності.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є розроблення теоретико-методичних підходів до сутності витрат та їх впливу на підприємницьку діяльність підприємства, визначення рівня витрат та управління ними.

Результатом дослідження стали пропозиції щодо напрямів оптимізації витрат у діяльності Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд».

Отримані результати можуть бути використані на даному підприємстві та на інших підприємствах України.

Ключові слова: «підприємство», «витрати», «класифікація витрат», «формування витрат».

ESSAY

Abdelfattah N. Analysis of enterprise costs and justification of directions for their reduction (based on materials from the Poltava branch of Metal Holding Trade LLC). Manuscript. Qualifying work for obtaining the first level of higher education in specialty 076 “Entrepreneurship, trade and exchange activities.” Poltava: National University " Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", 2024.

The work contains 103 sheets of typewritten text and 25 sheets of illustrative material; tables – 28; drawings – 34; list of used literature – 59 titles.

The object of the study of qualification work is the Poltava branch of Metal Holding Trade LLC, its production and economic activities, specific methods and mechanisms for managing the production activities of the enterprise, their effectiveness in the process of carrying out the economic activities of the enterprise.

The final qualifying work is devoted to solving issues that scientifically substantiate the economic essence, significance and methodology of managing the costs of entrepreneurial activity.

The work analyzes the economic state of the enterprise, diagnoses the economic activity of the enterprise, and develops proposals to improve its efficiency.

The purpose of the final qualifying work is to develop theoretical and methodological approaches to the essence of costs and their impact on the company’s business activities, determining the level of costs and managing them.

The result of the study was proposals on areas of cost optimization in the activities of the Poltava branch of Metal Holding Trade LLC.

The results obtained can be used at this enterprise and other enterprises in Ukraine.

Key words: “enterprise”, “expenses”, “classification of costs”, “formation of expenses”.

ЗМІСТ

Вступ	9
Розділ 1. Теоретичні основи аналізу витрат підприємства.....	11
1.1. Економічна сутність витрат підприємства.....	11
1.2. Класифікація витрат підприємства	18
1.3. Система показників та основні методи діагностики ефективності витрат на підприємстві.....	26
Висновки до розділу 1	34
РОЗДІЛ 2. Організаційно-правова і економічна характеристика діяльності Полтавської філії ТОВ «Метал Холдінг Трейд»	35
2.1. Аналіз стану, проблем та перспектив розвитку обробної галузі в Україні.....	35
2.2. Організаційно-правові основи функціонування підприємства	47
2.3. Аналіз основних економічних та фінансових показників діяльності підприємства.....	51
2.4. Стан охорони праці на підприємстві	56
Висновки до розділу 2	58
Розділ 3. Діагностика витрат виробництва та визначення шляхів їх скорочення.....	61
3.1. Оцінка виробничих витрат.....	91
3.2. Факторний аналіз виробничих витрат	67
3.3. Невикористані можливості та шляхи скорочення витрат виробництва.....	76
Висновки до розділу 3	81
Висновки та пропозиції.....	83
Глосарій.....	89
Список використаних джерел.....	130

Додаток А. Додатковий ілюстративний матеріал до кваліфікаційної роботи.....	
Додаток Б. Фінансова звітність Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд» за 2020 рік.....	
Додаток В. Фінансова звітність Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд» за 2021 рік	
Додаток Г. Фінансова звітність Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд» за 2022 рік	
Додаток Д. Ілюстративний матеріал до кваліфікаційної роботи.....	

ВСТУП

Економічна діяльність призводить до генерації різноманітних витрат, які визначають ефективність як окремих підприємств, так і галузей в цілому. Порівняння доходів та витрат має вирішальне значення для визначення фінансового результату. У разі, коли управлінське вплив на рівень доходів є невеликим, витрати підприємства перебувають під постійним контролем керівництва. Таким чином, фінансовий результат прямо залежить від управлінських рішень, пов'язаних із витратами.

Запровадження організаційно-економічних механізмів контролю витрат і всіх ресурсів у процесі розвитку дозволяє забезпечити необхідну ефективність управління, вирішуючи найважливіші економічні проблеми підприємства.

У зв'язку з цим актуальним стає дослідження ефективності управління процесом формування собівартості з метою виявлення можливостей зниження витрат.

Метою даної роботи є кількісна оцінка причин, що призводять до зміни витрат, виявлення тенденцій і темпів формування витрат, вказівка на вплив цих факторів на фінансовий стан підприємства та визначення методів, котрі дозволяють удосконалити внутрішні процеси формування витрат.

Об'єктом дослідження стала Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд».

У даному дослідженні досліджуються витрати як економічна категорія, процес їх виникнення та внутрішнього розподілу.

Для досягнення вищезазначених цілей в роботі були розглянуті наступні завдання:

– Теоретичні основи формування витрат підприємства, особливості загальної характеристики витрат підприємства, їх класифікація, поняття витрат (робіт), структура витрат, що входять до собівартості продукції (робіт),

а також дослідження напрямів формування витрат всередині компаній, джерела та фактори зниження витрат бізнесу.

– вивчення фінансово-економічної характеристики ТОВ «Метал Холдінг Трейд», зокрема організаційно-правових основ діяльності підприємства, а також основних фінансово-економічних показників діяльності підприємства та їх аналіз;

– Удосконалити процес формування витрат ТОВ «Метал Холдінг Трейд», зокрема проаналізувати формування витрат та їх структуру, знайти пропозиції щодо зменшення вартості і тим самим збільшення прибутку підприємства.

У цьому дослідженні використовувалися такі аналітичні методи, як вертикальний і горизонтальний аналіз, групування, коефіцієнтний аналіз, факторний аналіз, інтегральний аналіз і кореляційний аналіз. Аналіз і розрахунки проводилися на основі фінансової, операційної та статистичної звітності ТОВ «Метал Холдінг Трейд», які представлені в роботі у вигляді додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність витрат підприємства

Однією з ключових аспектів функціонування будь-якого підприємства є витрати, які включають в себе усі затрати, пов'язані з виробництвом товарів або наданням послуг. Економічний зміст витрат підприємства визначається як сукупність грошових та матеріальних ресурсів, які необхідні для здійснення його діяльності. Ця концепція важлива для управління фінансами підприємства та прийняття стратегічних рішень з метою оптимізації витрат. В сучасних умовах господарювання умова отримання прибутку і постійне його збільшення є основною метою діяльності будь-якого суб'єкта ринкової економіки. Для посилення прибутковості підприємства важливий облік, аналіз та аудит доходів та витрат на ньому. Саме доходи та витрати, у свою чергу, впливають на формування прибутку та визначають ціни на товари, готову продукцію, роботи та послуги. Тому науковий аналіз сутності витрат як фактору зниження доходності підприємства є актуальним.

Вивчення сутності «витрат» як економічної категорії було проведено провідними вітчизняними та зарубіжними науковцями. З метою високооцінення наукових досягнень у цьому напрямку, доцільно провести ідентифікацію основних факторів формування витрат підприємства та розширити економічне уявлення про вказану категорію.

Початковий аналіз може бути упорядкованим шляхом огляду існуючих концепцій щодо економічної сутності категорії «витрати», встановлення різниці між термінами «витрати» та «затрати», а також наведення авторських концепцій у контексті поняття «витрати підприємства». Категорія «витрати» широко застосовується як в українській, так і закордонній економічній науці.

Розгляд пропонується почати з класиків. К. Маркс, наприклад, визначає витрати як «сукупність засобів виробництва, необхідної праці та робочої сили, використаних у виробничому процесі, на основі цього визначається вартість виробництва і реалізації товару для підприємства» [4]. Таким чином, марксистська теорія розглядає витрати з різних перспектив і тенденцій їх розвитку.

Едвард Чемберлін підкреслює, що «витрати виробництва» охоплюють всі необхідні витрати для створення товару або послуги, а також його доставку споживачеві у придатному для задоволення потреб стані, тоді як «витрати збуту» складаються з витрат, спрямованих на створення ринку або попиту на продукт [5].

Запропоновано ряд наукових підходів до визначення сутності «витрат», а саме:

- витрати можна визначити як «спожиті ресурси чи витрачені кошти для досягнення бажаного результату» [6, с. 39];

- виробничі витрати описуються як витрати, що призводять до збільшення активу, зокрема - незавершеного виробництва [7, с. 3];

- витрати є виплатами, які підприємство зобов'язане здійснити, або ті доходи, які воно повинно забезпечити постачальнику ресурсів для того, щоб виділити ці ресурси з використання в альтернативних виданнях [8];

- витрати представляють собою спожиті під час виробництва засоби виробництва, які містять у собі минулу працю (сировина, матеріали, паливо та інше) і засоби праці (будівлі, споруди, машини та устаткування) у формі амортизації, що передають свою вартість на новостворений продукт [9];

- з іншого боку, витрати охоплюють використання основних та інших ресурсів під час основної та додаткової діяльності, виражені у грошовому вимірі, розраховані відповідно до встановлених правил галузі та обґрунтовані метою отримання прибутку, а також скорочення зобов'язань підприємства перед бюджетом, банками та іншими кредиторами [10].

Для закінчення характеристики можна визначити, що представлені підходи підійшли найкраще, оскільки чітко визначають витрати як економічну категорію, пов'язану з очікуваним результатом, доходом, незавершеним виробництвом, ресурсами, амортизацією, яка відображає використані ресурси, виплати, витрачені кошти. Слід також зауважити, що ці підходи акцентують увагу на матеріальній складовій, тобто це стосується використаних ресурсів, витрачених коштів, витрат активів, виплат, засобів виробництва, засобів праці. Водночас необхідно відмітити, що сучасні підходи до ідентифікації витрат включають не лише матеріальне відшкодування, а й компенсацію витрат нарахування на оплату працівників і та нарахування на цю оплату.

У зв'язку з подальшим уточненням визначення витрат, М.І. Скрипник вводить науковий підхід, в якому розмежовується оплата коштів за використані ресурси, не відносячи її до категорії витрат, та витрати коштів, які суб'єкт господарювання здійснює для забезпечення неперервності та результативності фінансово-господарської діяльності. Останні витрати не мають прямого впливу на фінансовий результат, а їх вплив на прибуток може бути відслідкований лише при списанні оборотних активів на виробництво. Списання необоротних активів у формі амортизації, яке частинами переносить вартість основних фондів на готову продукцію за умови їх використання у процесі виробництва, або списання на фінансовий результат при розрахунку прибутку чи збитку за вказаний період [11, с. 164]. З огляду на високу наукову популярність теми розкриття сутності поняття «витрати» в економічній літературі, пропонується групування визначень за ключовими аспектами їх трактування. Перша група визначень включає трактування поняття «витрати» через його ідентифікацію з собівартістю (див. табл. 1.1).

У роботі висвітлено наукові концепції щодо економічної природи категорій витрат у часовому вимірі та прослідковано еволюцію підходів до їх визначення. Витрати ресурсів, виражені у грошовій формі, були розглянуті Р. Ентоні та Дж. Рісом у 1993 році. Трудові витрати, пов'язані з виробництвом, були систематизовані А. С. Бакаєвим, П. С. Безруких та Н. Д. Врублевським у

Таблиця 1.1 – Наукові погляди на економічну сутність категорії витрат через їх ототожнення із собівартістю

Визначення	Автор
Собівартість (або витрати) є вираженою у фінансових ресурсах обсягами ресурсів, використаних для досягнення бажаних цілей, тобто витрати визначаються використанням ресурсів, що мають бути виражені у грошовому вираженні під конкретну мету.	Р. Ентоні та Дж. Піс [9]
В процесі виробництва продукції витрачається жива праця, експлуатуються засоби виробництва та використовуються предмети праці. Усі витрати підприємства на виробництво та реалізацію продукції, товарів, робіт та послуг, що виражені в грошовому еквіваленті, формують собівартість продукції, товарів, робіт та послуг.	В. П. Завгородній [10]
Витрати виробництва – це грошове відображення обсягів ресурсів, використаних в процесі виробництва, та розмір яких безпосередньо відноситься на конкретний вид продукції. Ці поточні витрати обліковуються та плануються як собівартість продукції.	Ф. Ф. Бутинець [11]
Витрати – це витрати виробництва, які формують виробничу собівартість продукції і визначаються як вартісне відображення використаних ресурсів на її виробництво.	Т. В. Дідоренко [12]

2002 році. Ф. Ф. Бутинець у 2012 році дослідив грошове вираження обсягу ресурсів, використовуваних у виробництві. Витрати розглядалися як складова частина собівартості продукції та повинні визначатися як вартість ресурсів, витрачених на виробництво, за твердженням Дідоренко Т.В. у 2015 році. Представлені підходи об'єднані через грошове вираження витрат та спрямовані на конкретні цілі або досягнення певних результатів.

У другому блозі концепцію вартості визначено шляхом встановлення витрат як таких (див. табл. 1.2).

Розвиток наукових поглядів на економічну сутність категорій витрат можна відслідкувати через їх тотожність з витратами. Подамо основні підходи до їх визначення. Зокрема, витрати розглядаються як витрати, що відповідають витратам на придбання ресурсів, а витрати розглядаються як ресурси (Е. Дербін, 1997). У наступному випадку витрати стають «витратами вартісного виміру», якщо «витрати – це участь виробничих факторів у процесі виробництва... (Г. Фандель, 2000). Крім того, вважаємо, що витрати – це витрати, які відповідають призначенню та відповідають поняттю витрат

Таблиця 1.2 – Наукові погляди на економічну сутність категорії витрат через їх ототожнення із затратами

Визначення	Автор
Затрати є синонімом поняття «ресурси», а ресурси є факторами виробництва – благами, необхідними для виробництва інших благ, тобто це капітал, праця, природні ресурси, а витрати – це вартість, що кількісно дорівнює витратам на придбання ресурсів.	Е. Дербін [13]
Витрати (Kosten) – це «затрати факторів виробництва у вартісному вимірі». Згодом цей вчений дав і визначення терміну «затрати». Він розглядає їх як «участь факторів виробництва у виробничому процесі шляхом їх поглинання або часткової віддачі виробничого потенціалу».	Г. Фандель [14]
Витрати вживаються стосовно витрат за їх призначенням, що рівнозначно поняттю собівартості продукції і незавершеного виробництва в розрізі кількісних статей. Затрати співвідносять із витратами за економічними елементами.	О. І. Павликівська [15]
«Затрати» безпосередньо пов’язані з формуванням собівартості продукції (робіт, послуг) у процесі господарської діяльності, а під витратами слід розуміти зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду або збільшення зобов’язань підприємства, що веде до зменшення капіталу.	Л. В. Нападовська [16]
Витрати – процес перетворення грошей на ресурси діяльності, а затрати – це загальноекономічне поняття, що характеризує використання різних за своїм характером і властивостями речовин і сил природи у процесі господарювання.	В. В. Сопко [17]
Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов’язань, які зумовлюють зменшення власного капіталу (за винятком зменшення власного капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Затрати – це грошовий вираз матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, використаних у процесі такої діяльності з метою отримання економічної вигоди за винятком оплати рахунків постачальників, різних кредиторів за отримані виробничі запаси, товари, послуги, перераховані авансові платежі тощо.	З. В. Задорожній [18]
У вітчизняній економічній науці доречно використовувати термін «витрати». Поняття «затрати» можна вживати лише тоді, коли йдеться про затрату конкретного часу (людино-днів, людино-годин), матеріалів (кілограмів, центнерів, тонн, одиниць тощо), реальних грошей на придбання товарно-матеріальних цінностей.	В. А. Дерій [19]
Поняття “затрати” пов’язане з чинниками, що впливають на результати виробничої діяльності того або іншого суб’єкта господарювання, а поняття “витрати” – з фінансовими аспектами даного виду діяльності. Таким чином, якщо розглядати поняття “затрати” і “витрати” з точки зору двох ознак: чинників виробництва і кінцевого результату, – то поняття “витрати” є більш загальним і включає в себе поняття “затрати”, оскільки вплив на кінцевий результат здійснюється за допомогою використання певної кількості як виробничих, так і невиробничих чинників.	М. І. Маниліч та О. В. Миронюк [20]

виробництва. Собівартість співвідноситься з вартістю через економічні фактори (О. І. Павликівська, 2002).

Термін «собівартість» використовується для об'єднання формування вартості продукції (робіт, послуг) та оптимізації економічної цілеспрямованості на плановий період чи мінімізації короткострокових заборгованостей підприємства (Л. В. Нападовська, 2004). Одне з академічних джерел, «Природні речовини і сили різної природи» (В.В. Сопко, 2006), описує цей процес як трансформацію грошей у ресурси. Термін «собівартість» визначається як грошова оцінка витрат матеріальних і нематеріальних ресурсів на виробництво та реалізацію продукції, товарів, робіт і послуг за певний період, і під собівартістю мають на увазі витрати протягом цього періоду (В.К. Скляленко, 2007).

Під витратами З.В.Задорожній розуміє зменшення економічної доцільності через вибуття активів або збільшення боргів, тоді як витратами вважає грошове вираження матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, задіяних у фінансово-господарській діяльності, що сприяє досягненню мети (З. В. Задорожний, 2007).

У вітчизняній економічній науці термін «вартість» використовується стосовно витрат часу, матеріалів і практичних засобів для отримання вартості (В. А. Дерій, 2009).

При цьому витрати пов'язані з факторами, що впливають на результат фінансово-господарської діяльності, тоді як витрати – з фінансовими аспектами цієї діяльності (М.І. Маниліч та О. В. Миرونюк, 2012). Наукові погляди та визначення витрат також пройшли еволюцію на основі порівняння з ресурсами. Зокрема, вартість може бути розглянута як споживані ресурси або гроші (згідно з С. Т. Horigren та J. Foster, 1995), або як кількість використаних ресурсів (за словами М.Г. Грецак, 2002). Також існує подібне уявлення, що витрати представляють собою спожиті ресурси та використані фактори виробництва, фіксовані й виражені у грошовій формі, і враховані в процесі фінансово-господарської діяльності для досягнення бажаних цілей (О. В.

Родіна, 2017). Таким чином, вартість представляє собою грошове відтворення. Витрати охоплюють матеріальні, трудові, фінансові, природні, інформаційні та інші види ресурсів, які споживаються на виробництво й реалізацію продукції, товарів і послуг протягом певного періоду (за словами Н.А. Чернобривая, 2018).

Таблиця 1.3 – Наукові погляди на економічну сутність категорії витрат через їх порівняння із ресурсами

Визначення	Автор
Під витратами розуміють спожиті ресурси або кошти, що потрібно витратити за придбання товарів, робіт та послуг.	Ч. Т. Хорнгрен, Дж. Фостер [24]
Обсяг спожитих ресурсів підприємства у грошовому вираженні для досягнення бажаної мети – це витрати підприємства.	М. Г. Грещак [4]
Витрати – це усі спожиті ресурси і використані фактори виробництва, що перебувають на обліку, виражені у грошовому еквіваленті, а також використані в процесі фінансово- господарської діяльності для отримання бажаного ефекту і потрібні для його аналізу, прийняття управлінського рішення на його основі, та є внутрішнім ціноутворюючим чинником.	О. В. Родіна [17, с. 1182]
Витрати – це грошове вираження оцінки вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво і реалізацію продукції за певний проміжок часу.	Н. А. Чернобривая [26, с. 196]

На основі проведеного аналізу можемо констатувати, що кожен автор інтерпретує дане поняття власним чином залежно від поставлених цілей, тому витрати пропонуємо визначити як зменшення економічної вигоди у вигляді вибуття активу або збільшення зобов'язань у результаті вибуття активу (бухгалтерський підхід, на мою думку, слід тлумачити); сума фінансових витрат (фінансовий підхід), яку несе компанія для придбання ресурсів, які використовуються для досягнення конкретної мети (ресурсний підхід). Це означає, що всі підходи спрямовані на це визначення, оскільки термін «вартість» охоплює всі зазначені аспекти.

Аналізуючи термін «витрати», український та англійський переклади та узгодженість показують багатозначність цього терміну. Тому необхідно розрізняти такі терміни, як «затрати» і «витрати», серед інших.

Пилипенко А.А. пропонує наступний підхід для розмежування цих понять (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Існуючі підходи до розуміння понять «витрати» та «затрати»

Це синоніми	Це різні поняття	
Підхід № 1	Підхід № 2	Підхід № 3
Немає різниці, яке з понять вживати	Затрати – це натурально-речовий показник	Затрати – вартісна оцінка використаних ресурсів, не зменшують власний капітал організації
	Витрати – це вартісний показник	Витрати – зменшення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу

Підхід №3 є найбільш точним, оскільки він відображає тлумачення поняття «собівартість» у НП(С)БО 16 [21]. Собівартість у цьому контексті не означає зменшення капіталу (як витрати), а скоріше представляє вартість використаних ресурсів у процесі управління.

Отже, поняття «затрати» включає в себе використання будь-якого ресурсу, включаючи придбання активів, тоді як термін «витрати» відноситься до використання ресурсів, задіяних у процесі визначення фінансових результатів компанії за відповідний звітний період згідно з доходом (з дотриманням методу нарахування). Таким чином, «затрати» і «витрати» є різними поняттями, і їх необхідно розрізняти.

1.2. Класифікація витрат підприємства

З метою продуктивного управління витратами та підприємницькою діяльністю класифікація витрат набуває суттєвого значення, оскільки забезпечує можливість визначення особливостей формування та розподілу витрат згідно з конкретними об'єктами управління.

Управління витратами є ключовим аспектом ефективного управління підприємством. Класифікація витрат відіграє значну роль у плануванні, контролі та регулюванні витрат. Цей процес дозволяє визначати, як саме

витрати формуються та розподіляються залежно від об'єктів управління. Різноманітні види класифікації витрат спрямовані на вирішення різних управлінських завдань, що виникають у процесі управління. При цьому важливо групувати види витрат за критеріями, які найкращим чином відображають всі аспекти діяльності підприємства. Такий підхід дозволяє приймати управлінські рішення стосовно ефективності управління витратами, аналізувати витрати для інформаційного забезпечення та контролю, визначати собівартість продукції, фінансові результати та ефективність діяльності, а також формувати цінову політику та розпоряджатися коштами для різних проектів тощо.

Сучасна економічна література, присвячена вивченню витрат підприємства, а також результати аналізу сучасних наукових розробок з цієї теми показують, що кількість застосовуваних критеріїв класифікації витрат з точки зору бухгалтерського обліку та аналізу суттєво різняться.

Класифікація витрат включає у себе розділення видів витрат на різні категорії. Цей процес має важливе значення для визначення ключових характеристик витрат, які характеризуються унікальними особливостями та для яких цілком доцільно спеціалізуватися [22].

Класифікація витрат не тільки виконує формальну функцію, але і створює систему контролю витрат, визначає механізм виробництва з урахуванням витрат і, відповідно, найбільш підходяще підприємство. Ця класифікація необхідна для оцінки впливу на певні види витрат або ступеня впливу певних видів витрат на кінцеві фінансові результати організації [23].

Щоб ефективно класифікувати витрати, необхідно визначити, якого напрямку вони стосуються: поточного керівництва або стратегічного управління. Застосування вірної класифікації витрат в ході прийняття управлінського рішення, пов'язаного з оптимізацією витрат і зростанням прибутку підприємства, забезпечує його якість та ефективність.

Собівартість виробництва вважається ключовим фактором, який визначає ціну виготовленої на підприємстві продукції (товарів, робіт, послуг) і впливає на фінансові результати порівняно з прибутками від інших видів

діяльності. Класифікація витрат завжди сприяла полегшенню управління, особливо це стосується використання різноманітних комп'ютерних програм, які не потребують подальшого аналітичного опрацювання запланованих сум витрат та фактично досягнутого їх рівня.

У ході дослідження доцільно розширити діапазон класифікації витрат, зокрема, залежно від виду прибутку (збитку) поточної діяльності (застосовані та невраховані витрати), можливості збільшення вартості підприємства [24].

Під час проведення дослідження доцільно розширити діапазон класифікації витрат, враховуючи вид прибутку (збитку) від поточної діяльності (включаючи застосовані та невраховані витрати), а також можливості збільшення вартості підприємства [24].

Управління витратами включає в себе кілька взаємопов'язаних напрямів: облік, планування, аналіз і контроль. Ця система орієнтована на забезпечення єдиної та систематизованої програми для відслідковування, планування, аналізу та контролю витрат. Загальна структура управління витратами включає три ключові підсистеми:

1. контроль над витратами для визначення планової та фактичної вартості продукту, роботи або послуг;
2. управління витратами для забезпечення прибутковості в умовах ринку;
3. витрати на підвищення контролю та регулювання [25].

Управління витратами є складним та багатограним процесом, який потребує системного підходу для аналізу. Його можна розглядати як комплексну функціональну систему, що спрямована на підтримку розвитку підприємства. Усі управлінські рішення щодо оптимального використання ресурсів та організації продажів мають важливе значення і прямо чи опосередковано впливають на фінансові показники підприємства. Кожне прийняте управлінське рішення впливає на загальну ефективність діяльності [22].

Для підприємств важливо аналізувати загальні витрати, які включають у себе всі витрати на виробництво певної кількості продукту. Важливим є також

розуміння середніх витрат на одиницю продукції, які використовуються для оцінювання ефективності виробництва порівняно з ціною продукту. При аналізі витрат відділяють постійні витрати, що не залежать від обсягу виробництва, та змінні витрати, які змінюються з обсягом виробництва. Середні постійні витрати зменшуються зі збільшенням постійних витрат, а середні змінні витрати спочатку зменшуються, але потім можуть почати зростати. Зростання виробництва може збільшити прибуток підприємства, але при досягненні певної точки може спричинити зменшення прибутку. Порівнюючи середні та граничні витрати, підприємство може прийняти рішення про оптимальний обсяг виробництва [26].

Групування витрат за різними класифікаційними функціями вказує на те, що витрати підприємства можна розглядати з різних ракурсів, що варто враховувати при розробленні стратегії зниження витрат. Дослідження витрат, з якими стикається підприємство зараз, і тих, що можуть виникнути у майбутньому, важливо для знаходження шляхів скорочення витрат і підвищення прибутковості. Тому розуміння джерел витрат і їх класифікація є ключовим для розробки успішних стратегій економії коштів.

Особливо важлива правильна організація та сучасний облік витрат за видами продукції та відділами, тобто правильна організація аналітичного обліку. Класифікація витрат за обліково-аналітичними стандартами включає напрямки, які враховують характер виробничого процесу та особливості продукції, що випускається підприємством. Дані аналітичного обліку використовуються при складанні внутрішньої звітності на основі інформації про види та кількість продукції, центри відповідальності та статті витрат [27].

Залежно від стратегії розвитку компанії, відбуваються відмінності в технологічних процесах, структурі організації, взаємодії з партнерами та контрагентами, а також у взаємодії між відділами. Унікальність компанії виявляється в організації виробництва, яка переважно визначається технологією виробництва продукції, і вирішує питання щодо обсягу, характеру і форми надання необхідної інформації для контролю над виробничим процесом. Надзвичайно важливою є правильна організація та сучасний облік

витрат за видами продукції та відділами, тобто аналітичний облік. Класифікація витрат відповідно до бухгалтерських та аналітичних стандартів враховує деталі виробничого процесу та характер продукції, виробленої компанією. Дані аналітичного обліку використовуються для внутрішньої звітності на основі інформації про асортимент, номенклатуру та обсяг продукції, центри відповідальності та витрати. В цьому розумінні класифікація витрат за економічними факторами має наступну характеристику: її спроможності не залежать від конкретних умов, а склад факторів може бути однозначно встановленим. Одночасно класифікація витрат за елементами не може повністю задовольнити потреби підприємства в інформації про витрати на різні види продукції за призначенням з метою забезпечення контролю за раціональним використанням матеріальних, трудових та фінансових ресурсів [11].

Зі зростанням складності економічної діяльності підприємства виникає необхідність у різноманітні класифікацій витрат. Це важлива умова для успішного організування ключових аспектів управління витратами: планування, виставлення рахунків, контролю та аналізу. Кожна функція управління витратами потребує певної інформації про витрати відповідного типу. Без глибокого розуміння цих типів витрат складно використовувати інструменти для підвищення якості управлінських рішень. Тому рекомендується класифікувати витрати за категоріями адміністративних функцій. Система класифікації повинна бути гнучкою і оперативно реагувати на швидкозмінні потреби стейкхолдерів, які зацікавлені діяльністю підприємства, стаючи корисним інструментом для управління на підприємстві. Використання сумісних класифікацій з усіма функціями управління дозволяє значно зменшити час на збір фактичних даних про витрати. Розроблення класифікатора витрат є важливою діяльністю підприємства і має базуватися на ключових принципах створення класифікатора. Крім того, запропонований механізм класифікації витрат сприятиме глибшому розумінню мети та функціональної ролі управління діяльністю підприємства з різними видами витрат [28].

Слід нагадати про важливі критерії класифікування витрат – простоту виконання. Цей критерій враховує ефективні витрати (розумне використання ресурсів) та неефективні витрати (недбале використання ресурсів). Ефективність витрат за певний період вказує на те, що в класифікацію входять продуктивні витрати (створення активів та збільшення зобов'язань) та непродуктивні витрати [29].

Для ефективного функціонування підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень необхідно використовувати систему планування витрат. Під час розроблення тактичного плану необхідно враховувати розподіл витрат на рівні оперативного плану. Управлінські рішення мають прийматися по мірі потреби, а відхилення від запланованих витрат слід аналізувати та оцінювати. Лише після уважного аналізу даних про витрати можна приймати обґрунтовані бізнес-рішення. Уміло управляти витратами в динамічній економіці передбачає оперативну реакцію на зміни на ринку та вміння пристосовувати стратегію до нових умов.

Таким чином, управління витратами на підприємстві полягає у проведенні всебічного аналізу витрат за їх класифікаційними ознаками задля визначення доцільності здійснення витрат. Це включає планування обсягу витрат, необхідних для забезпечення ефективної господарської діяльності; управління бухгалтерським обліком витрат та їх структурою; розроблення плану очікуваного прибутку підприємства на основі попередньої аналітичної оцінки витрат і змін у умовах ведення бізнесу; впровадження методів зменшення витрат до оптимального рівня без впливу на якість продукції або послуг; стимулювання працівників до скорочення необґрунтованих витрат; розроблення комплексу заходів, спрямованих на мінімізацію додаткових витрат та втрат у виробництві [30].

Управління витратами на підприємстві включає виконання всіх функцій управління. Тобто функції мають реалізовуватися через такі елементи процесу управління, як прогнозування, планування, розподіл, організація, розрахунок, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання та контроль. Виконання функції управління будь-яким елементом – це взаємодія керуючої

підсистеми (суб'єкта управління) з керованою підсистемою (об'єктом управління). Суб'єктами управління витратами є директори підприємства, менеджери, спеціалісти, бухгалтери, які залучаються до виконання окремих функцій або елементів управління витратами. Цілями управління є собівартість продукції та собівартість реалізації продукції (роботи) [31].

Виділення витрат за різними ознаками має суттєве значення згідно різних авторів: одні вважають, що це допомагає систематизувати витрати для ефективного управління виробництвом; інші підкреслюють, що це сприяє точнішому аналізу та розрахунку впливу витрат на економічні показники; також є думки, що класифікація витрат повинна відповідати конкретним цілям управління. Різноманітність підходів до класифікації витрат може впливати на організацію та управління виробництвом.

На рівні законодавства України було приділено велику увагу проблемі класифікації витрат. Наприклад, у «Методичних рекомендаціях з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості» та «Методичних рекомендаціях з формування складу витрат і порядку їх планування в торговельній діяльності» було визначено групування витрат за дев'ятьма ознаками (таблиця 1.5).

Для визначення фінансових результатів за кожним видом діяльності передбачено класифікацію витрат за видами діяльності. Іншими словами, витрати можуть бути пов'язані з основною діяльністю, участю у капіталі, фінансовими аспектами чи іншими витратами, спрямованими на основну діяльність. Також можуть виникати витрати через особливі події або економічні фактори.

Зазвичай зарубіжні автори виділяють три цільові групи та пропонують відповідні класифікації витрат згідно з конкретними завданнями більшості компаній. Ці групи включають:

- визначення собівартості продукції і прибутку, оцінка запасів;

Таблиця 1.5 – Класифікація витрат підприємства згідно з «Методичними рекомендаціями з формування собівартості продукції (робіт, послуг) в промисловості»

Ознаки	Витрати
1. За центрами відповідальності (місцем виникнення витрат)	Витрати виробництва, цеху, дільниці, технологічного переділу, служби
2. За видами продукції, робіт, послуг	Витрати на вироби, типові представники виробів, групи однорідних виробів, одноразові замовлення, напівфабрикати, валову, товарну, реалізовану продукцію
3. За єдністю складу (однорідністю витрат)	Одноелементні, комплексні
4. За видами витрат	Витрати за економічними елементами, витрати за статтями калькуляції
5. За способом перенесення вартості на продукцію	Витрати прямі та непрямі
6. За ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат	Витрати змінні та постійні
7. За календарними періодами	Витрати поточні, довгострокові, одноразові
8. За доцільністю витрачання	Продуктивні та непродуктивні
9. За визначенням відношення до собівартості продукції	Витрати на продукцію та витрати періоду

– обґрунтування господарських рішень і планування господарської діяльності;

– контроль і регулювання.

Перший напрямок вирішується за допомогою систем фінансового обліку, тоді як другий і третій напрямки потребують систем менеджменту.

Узагальнення підходів щодо класифікації витрат підприємства наведено в табл. А.1 (додаток А).

Класифікація витрат з економічних елементів загальна для всіх галузей економіки й дозволяє складати фінансову та статистичну звітність про витрати підприємства.

Основною метою класифікації витрат є виявлення й виділення важливих частин витрат, на які зараз може вплинути. Вибір методу класифікації залежить від конкретних цілей управління. Тому класифікація витрат має бути адаптована до специфіки конкретного завдання (детальніше див. табл. 1.3).

Таблиця 1.6 – Використання класифікації витрат щодо завдань підприємства

Питання, які стоять перед керівником	Класифікація витрат
1. Як зміниться прибуток при оцінці зміни цін, затрат і обсягу виробництва? 2. Які наслідки будуть мати зміни структури випуску? 3. Яка оптимальна (найкраща) структура випуску? 4. Яким повинен бути обсяг виробництва? 5. Наскільки великий ризик і який «запас міцності»?	За динамікою витрат відносно обсягу випуску продукції
1. Які затрати па виробництво в цілому? 2. Які затрати на виробництво даного виду продукції чи групи видів продукції? 3. Які затрати даного підрозділу?	За способом віднесення на собівартість продукції (робіт, послуг)
1. Наскільки значні відхилення «план-факт» і чим вони викликані? 2. Хто відповідає за відхилення? 3. Чи є можливість фінансового маневру? У чому конкретні резерви економії?	За ступенем контролю і регулювання

1.3. Система показників та основні методи діагностики ефективності витрат на підприємстві

Діагностика витрат виробництва є важливим інструментом для оперативного управління підприємством. Аналіз літературних джерел свідчить про відсутність чіткої класифікації етапів діагностики процесу формування витрат. Наукова література не надає повний перелік діагностичних методів, що ускладнює вибір адекватних показників витрат виробництва залежно від поставлених цілей, умов та інших факторів.

Походження терміну «діагностика» відбувається від грецького слова «diagnostikos», що означає «здатний розпізнавати». Діагностика розглядається як наука про методи і принципи розпізнавання проблемних ситуацій.

А. І. Муравйов стверджує, що діагностика – це спосіб виявлення порушень в економічних процесах шляхом аналізу характеристик, притаманних саме для цього конкретного об’єкта. А. Гетьман і в. М. Шаповал розглядають діагностику як процес розпізнавання соціально-економічних

систем шляхом проведення досліджень з метою виявлення їх слабких місць. Н. Г. Данілочкіна підкреслює важливість діагностики як напрямку економічного аналізу для виявлення порушень у протіканні економічних процесів на підприємстві та визначення їх глибини [48]. В. Ш. Рапопорт визначив діагностику як управлінську діяльність для виявлення проблем в системі корпоративного управління [50]. Деякі дослідники розуміють діагностику як визначення стану об'єктів за допомогою дослідницьких процедур. А. С. Вартанов підкреслює важливість проведення відмінності між діагностикою і аналізом, оскільки перша дозволяє виявити структуру взаємозв'язку між показниками, щільність та динаміку зв'язків, а не лише констатувати динаміку зміни ключових показників [44]. Т.О. Загорна та О.К.Єлісеєва підкреслюють, що діагностика - це глибокий аналіз проблем у компаніях для підготовки інформації до прийняття рішень. [47, 46]. Деякі вчені розглядають економічний аналіз і діагностику як схожі процеси, але важливо зрозуміти, що аналіз передує діагностиці, оскільки він базується на аналітичних дослідженнях. Діагностика в свою чергу полягає в аналізі проблеми на основі об'єктивних принципів з використанням методів та інструментів аналізу.

При розгляді процесів діагностики управління витратами слід відзначити, що їхня мета полягає у визначенні стану управління витратами за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур, пошуку слабких моментів і «вузьких місць». Основна ціль цього аналізу – зробити висновок щодо поточного стану та майбутнього розвитку управління витратами. Методи діагностики можуть значно різнитися залежно від конкретного об'єкта дослідження та його природи. У таблиці 1.3 наведено запропоновані зв'язки між функціями управління, об'єктами діагностики та методами її проведення.

Існує безліч методів для діагностики, таких як аналіз, експертна оцінка, лінійне та динамічне програмування та модельна діагностика. Розмаїття методик надає можливість отримати новий комплекс даних про об'єкт

діагностики, предмет, явище чи процеси та зробити відповідні висновки щодо його економічного та соціального розвитку.

Таблиця 1.7 – Діагностика процесу управління витратами за функціональним підходом

Функції менеджменту	Об'єкт діагностики	Методи діагностики
Планування витрат	Норми витрат, собівартості продукції, статті калькулювання продукції	Розрахунково-аналітичні методи
Організування центрів відповідальності	Центри вартості, центри витрат	Лінійне програмування
Мотивування працівників за оптимізацію витрат	Фонд оплати праці, система морального та матеріального стимулювання працівників за економію витрат	Розрахунково-аналітичні методи
Контролювання витрат	Фактичні витрати на виробництво продукції	Експертна діагностика

Діагностика витрат виробництва має на меті збір необхідної інформації для управлінських рішень щодо використання методичних засобів та інструментів для визначення стану процесу формування собівартості продукції та розроблення пакетів у невизначеному бізнес-середовищі щодо покращення даного процесу. Діагностика передбачає заходи щодо покращення цього стану і охоплює кількісну характеристику та якісну ідентифікацію процесів формування собівартості. Об'єктом діагностики є об'єкт управління як цілісна високоорганізована система з усіма функціональними підсистемами. Мета діагностики виробничих витрат виходить за межі чистого обліку та аналізу витрат, що дає можливість сформулювати систему діагностичних цілей (рис. 1.1).

Результати діагностики вказують на поточний стан об'єкта та прогнозують майбутні зміни. Діагностика процесів формування собівартості виконує три основні функції: оціночну, діагностичну та пошукову (рис. 1.2).

Шляхом обґрунтування діагностики процесу формування собівартості продукції та витрат в цілому по підприємству як системи, можна проаналізувати відомості щодо цього процесу на підприємстві, виявити

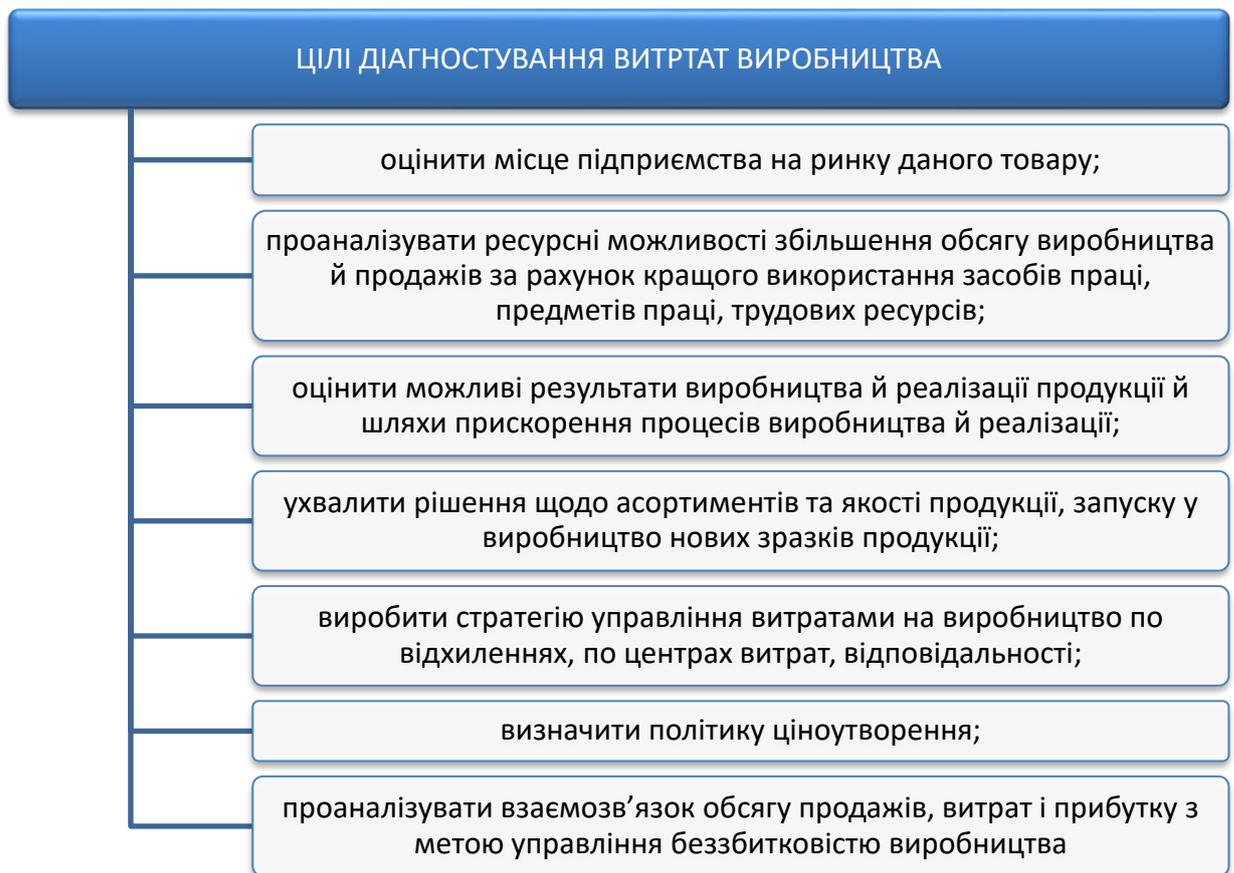

Рисунок 1.1 – Система цілей діагностики витрат виробництва на підприємстві

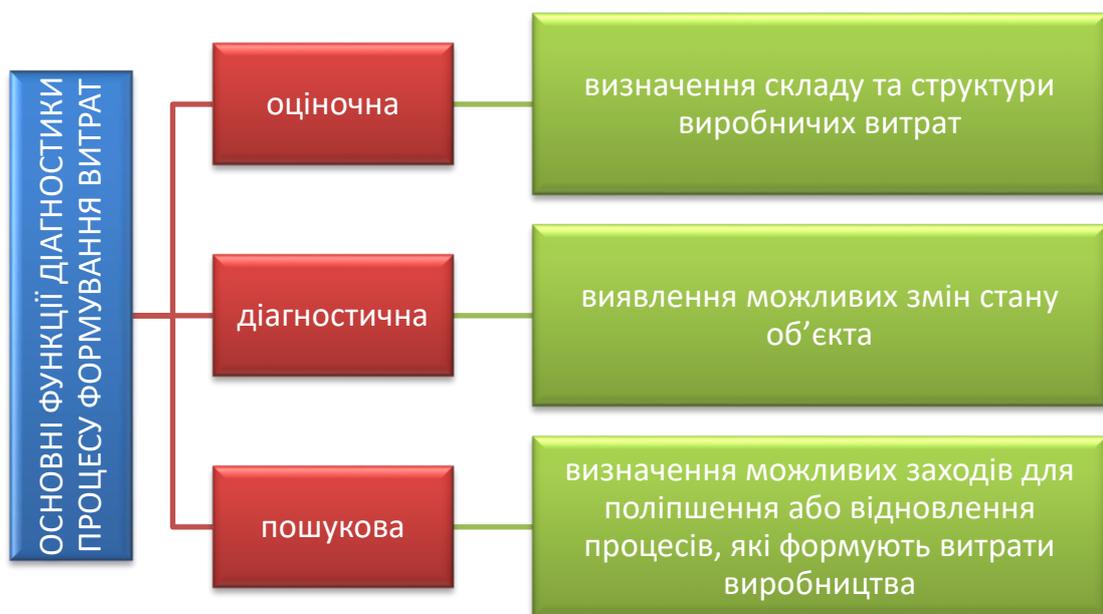

Рисунок 1.2 – Основні функції діагностики витрат підприємства

ключові чинники впливу та зробити відповідні рішення, наприклад, ідентифікувати «вузькі місця». Це відкриває можливості для розробки та впровадження конкретних практичних заходів з метою підвищення ефективності діяльності.

Діагностичні методи – це способи та прийоми систематичного оцінювання процесу формування собівартості продукції з метою збору інформації для управлінських рішень щодо роботи підприємства в цілому та його окремих підрозділів.

Проблемою діагностики складних систем є визначення симптомів та ускладнень усунення можливих проблем. Для виявлення причин проблеми необхідно визначити загальний вигляд проблеми, метод дослідження, критерії класифікації та спосіб представлення результатів. Діагностика передбачає оцінку стану об'єкта або його складових з метою виявлення потенційних можливостей для подальшого розвитку. Важливість діагностики процесів формування собівартості продукції як методу дослідження обумовлена необхідністю розробки та впровадження ефективного менеджменту.

Система діагностики – це комплекс концепцій, підходів, принципів, механізмів, методів та конкретних алгоритмів для постійного відстеження ключових показників соціально-економічної системи підприємства (див. рис. 1.3).

Далі розглянемо систему елементів діагностики витрат виробництва та собівартості продукції, яка призначена для обробки вихідної інформації про стан об'єктів контролю шляхом виконання діагностичних процедур. Автор пропонує методичний підхід до оцінки собівартості продукції та розробив структурно-логічну модель цього підходу (див. рис. 1.4).

Розроблені етапи сприяють раціональному проведенню діагностики процесу формування собівартості продукції, оптимізації та вдосконаленню систем діагностики для ефективного управління зазначеним процесом.

Як ключовий інструмент управління, діагностика повинна забезпечувати повну, докладну, надійну та постійну оперативну інформацію

Рисунок 1.3 – Система діагностики процесу формування витрат виробництва

про витрати компанії. З метою виконання визначених функцій аналізу витрат підприємства було необхідно визначити набір вимог до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства. Її систематизацію та узагальнення можна знайти в таблиці 1.8.

Таблиця 1.8 – Вимоги до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства

Вимоги до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства	Характеристика вимог до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства
Повнота даних	необхідність формування інформації про витрати за центрами відповідальності, центрами витрат (підрозділами, цехами, переділами тощо), за статтями та елементами витрат з метою проведення на їх основі детального аналізу витрат

Рисунок 1.4 – Основні етапи діагностики процесу формування витрат виробництва

Продовження таблиці 1.8

Вимоги до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства	Характеристика вимог до формування інформаційно-аналітичної бази витрат підприємства
Достовірність даних	необхідність дотримання адекватності, інформація повинна відповідати дійсному стану речей, реально відображати стан об'єкта; документальне підтвердження реальних значень та дат (термінів); перевірка за допомогою методів контролю, бухгалтерських перевірок, періодичних ревізій, аудиторських висновків, системи ефективності відповідальності
Оперативність	готовність для використання в економічному аналізі в будь-який момент; досягається негайним відображенням господарських операцій на носіях облікової інформації; скорочення процесу обробки інформації та подання її в необхідному вигляді та з необхідним рівнем деталізації завдяки автоматизації економічної роботи
Порівнянність планових і показників минулих періодів	незмінність способу калькулювання та методики облікових процедур; можливість опрацьовувати інформацію про загальновиробничі витрати, її аналіз і забезпечує достовірність оцінки показників
Безперервність інформації	управління організацією загальновиробничих процесів, їх документування; необхідність скорочення часу між виникненням негативних відхилень та їх усуненням
Адаптованість інформації	зведення відповідних показників загальновиробничих витрат за структурними підрозділами підприємства та періодами
Оптимізація інформаційних потреб	мінімізація витрат на збір, передачу та інтерпретацію інформації та максимальну результативність аналітичних обґрунтувань, висновків і пропозицій щодо витрат
Єдність інформаційної моделі та суб'єкта господарювання	забезпечення комплексності дослідження загальновиробничих витрат, виключення можливості дублювання та багатоаспектної інтерпретації одних і тих же явищ і показників
Максимальна алгоритмізація	формування інформації шляхом кодування, передачі та обробки інформаційних ресурсів за допомогою комп'ютерної техніки з використанням новітнього програмного забезпечення, що дає змогу підвищити раціональність аналітичного процесу

Тому в управлінській діагностиці важливе місце варто виділити для діагностики виробничих витрат, яка допомагає оцінити ефективність використання всіх ресурсів підприємства, збирати інформацію для планування та приймати раціональні управлінські рішення. Діагностика представляє собою значущий інструмент для вирішення питань, пов'язаних з формуванням собівартості, ефективним використанням ресурсів, а також виробництвом та продажем продукції.

Висновки до розділу 1.

Після аналізу теоретичного матеріалу можемо зробити наступні висновки.

Витрати промислового підприємства охоплюють кошти, витрачені на закупівлю ресурсів (сировини, матеріалів, палива, енергії), оплату праці, утримання основних і оборотних засобів, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, рекламу та інші витрати, пов'язані з діяльністю підприємства. Витрати є необхідною складовою виробничого процесу і можуть бути як прямими (пов'язаними з виробництвом продукту), так і опосередкованими (пов'язаними з загальним управлінням компанією).

Основне завдання управління витратами полягає в оптимізації витрат для досягнення ефективності та прибутковості підприємства. Управління витратами на промислових підприємствах є процесом планування, координації та контролю витрат для оптимального використання ресурсів компанії. Одним із ключових завдань управління витратами є зниження витрат при збереженні якості продукції, підвищення ефективності використання ресурсів, забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку та максимізація прибутку.

Виявилось, що створення ефективної системи управління витратами має вирішальне значення для успіху будь-якого бізнесу, оскільки це дозволяє компаніям оптимізувати витрати, збільшувати прибутковість і залишатися конкурентоспроможними на ринку.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА І ЕКОНОМІЧНА

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ

Полтавської філії ТОВ «Металхолдінгтрейд»

2.1. Аналіз стану, проблем та перспектив розвитку обробної галузі в Україні

Багато вчених і фахівців вважають, що структура промисловості визначає рівень соціально-економічного розвитку будь-якої країни у світі. За їхніми дослідженнями, обробна промисловість є однією з ключових галузей економіки. Також важливим фактором є розвиток високотехнологічних форм господарювання, що ґрунтуються на новітніх технологіях. Це допоможе країнам світу стати лідерами у галузі економічного розвитку та забезпечити високий рівень життя для їхніх громадян.

Україна має одні з найменших показників експорту продукції обробної промисловості порівняно з провідними країнами світу. Наприклад, середня кількість експортованої продукції в Україні на 31,7% менша, ніж у країнах, таких як Бельгія, Австрія, Німеччина, Нідерланди, Корея, Італія, Франція, Японія, США та Китай. Також Україна відстає від цих країн за обсягом виробництва та експорту продукції обробної промисловості, валовою доданою вартістю цієї галузі в економіці, та внутрішньоринковою активністю.

У сучасний час Україна постає відстає у впровадженні передових технологій у свою економіку. Вклад VI технологічного розвитку у країні становить лише 0,1%, в порівнянні з 5% у США. У той же час, питома вага V технологічного розвитку в українській економіці складає 4%, що нижче, ніж в рф (10%) та в США (6%). Це створює проблему подолання структурних деформацій у промисловості країни шляхом інноваційно-технологічної

модернізації. Тому важливо провести ретельний аналіз стану обробної промисловості України й визначити перспективні напрямки розвитку.

Україна має розвинуту промислову галузь, яка відіграє ключову роль у її економіці. Добувна, харчова промисловість та машинобудування є основними секторами, які разом становлять майже 60% загальної валової доданої вартості.

Машинобудування є важливою галуззю обробної промисловості, яка відіграє ключову роль в умовах ринкової економіки. Цей сектор не лише має велике соціальне та інфраструктурне значення, але й визначає конкурентні умови для інших галузей промисловості, використовуючи досягнення технічного прогресу.

Згідно з [12], сьогодні частка машинобудування в структурі виробництва розвинених країн і країн, які розвиваються (особливо в Китаї), становить від 30 до 50%. Протягом останніх десятиліть цей сектор є «локомотивом» економічного зростання, від якого залежить технологічний розвиток інших сфер економіки, а отже, їх конкурентоспроможність.

Машинобудування відіграє важливу роль у прискоренні науково-технічного прогресу та підвищенні капіталізації економіки. Цей сектор забезпечує засобами виробництва всі інші галузі економіки, сприяючи оновленню основних фондів і накопиченню капіталу [13].

У високорозвинених країнах індустрія машинобудування ґрунтується на передових наукових дослідженнях і розробках (НДДКР), а також на висококваліфікованій робочій силі, спрямованій на виробництво технічно складних та високоякісних продуктів.

Слід відзначити, що хоча машинобудування в Україні колись було відносно розвиненим, сучасна структура національної економіки стала найбільш деформованою і потребує модернізації.

Проведено загальну оцінку рівня розвитку та динаміки обробної промисловості в Україні та десяти провідних країнах світу протягом періоду з 2014 по 2019 рр. (аналітичний період розпочинається з першого року, коли

порівняльні дані офіційної статистики стали доступними). Загальні вихідні дані, зібрані в результаті цього дослідження, подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальна оцінка рівня розвитку та динаміки обробної промисловості в Україні та провідних країнах світу за показником валової доданої вартості

Обсяг валової доданої вартості, млн дол.		Обсяг валової доданої вартості на одного жителя, дол.		Зміна обсягу доданої валової вартості за період 2014–2019 рр., %		Питома вага валової доданої вартості, %	
1	Китай – 2972579,3	1	Німеччина – 9350,1	1	Корея – 200,5	1	Корея – 30,68
2	США – 1028685,0	2	Австрія – 7823,1	2	Китай – 194,4	2	Китай – 28,90
3	Японія – 835629,1	3	Корея – 7780,8	3	Німеччина – 143,5	3	Німеччина – 21,73
4	Німеччина – 757196,1	4	США – 6931,4	4	США – 140,0	4	Японія – 18,83
5	Корея – 394847,6	5	Японія – 6565,5	5	Австрія – 120,2	5	Австрія – 17,16
6	Італія – 274320,2	6	Бельгія – 5640,9	6	Бельгія – 114,3	6	Італія – 14,25
7	Франція – 260358,1	7	Нідерланди – 5181,7	7	Франція – 112,4	7	Бельгія – 13,28
8	Нідерланди – 87388,7	8	Італія – 4512,7	8	Нідерланди – 110,3	8	США – 12,70
9	Австрія – 66858,8	9	Франція – 3926,0	9	Японія – 103,2	9	Нідерланди – 11,02
10	Бельгія – 63229,6	10	Китай – 2178,9	10	Італія – 98,3	10	Франція – 10,26
Середнє значення по 10 провідних країнах							
	674109,3		5989,1		133,7		17,88
	Україна – 15247,7		Україна – 336,8		Україна – 86,5		Україна – 13,11
Україна до середнього значення, %							
	2,3		5,6		–47,2		–4,77

Як видно з табл. 2.2 та рис. 2.1, обсяг ВВП України становить \$15 247,7 млрд., що суттєво відстає від показників провідних країн світу, складаючи лише 2,7% від їхнього середнього значення.

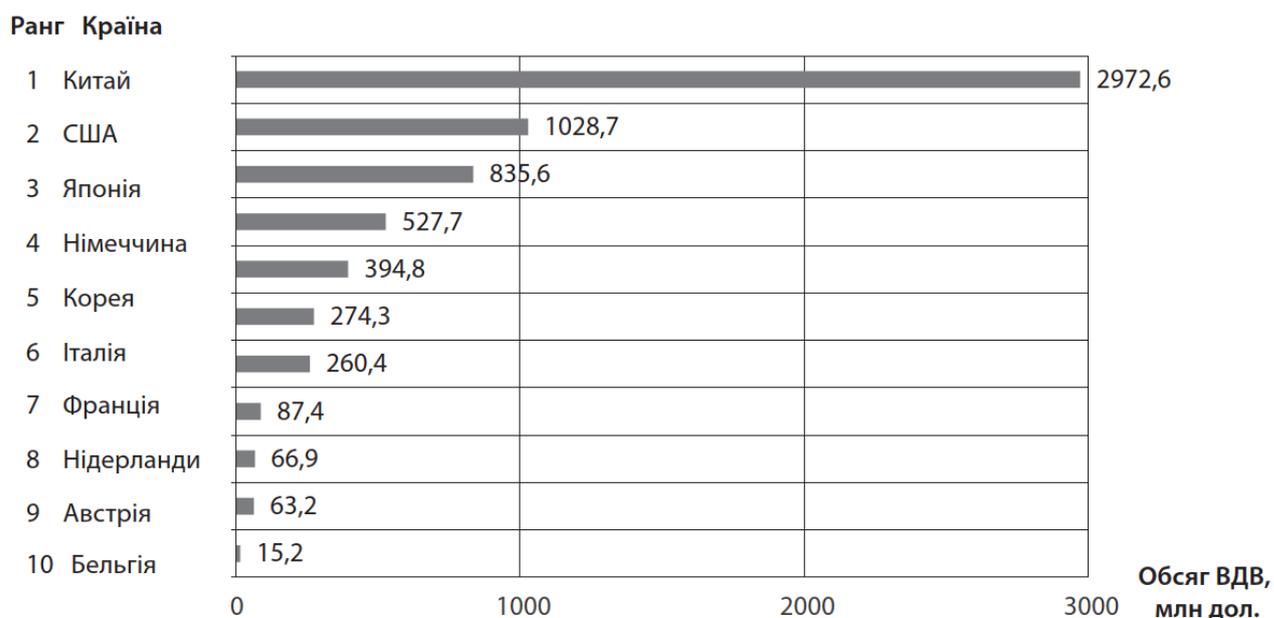

Рисунок 2.1 – Розподіл провідних країн світу та України за обсягом ВДВ обробної промисловості у 2019 р.

Водночас показник ВВП на душу населення в Україні (336,8 дол. США) становить лише 5,6% від середнього значення 10 найбільших країн світу (див. табл. 2.1 та рис. 2.2).

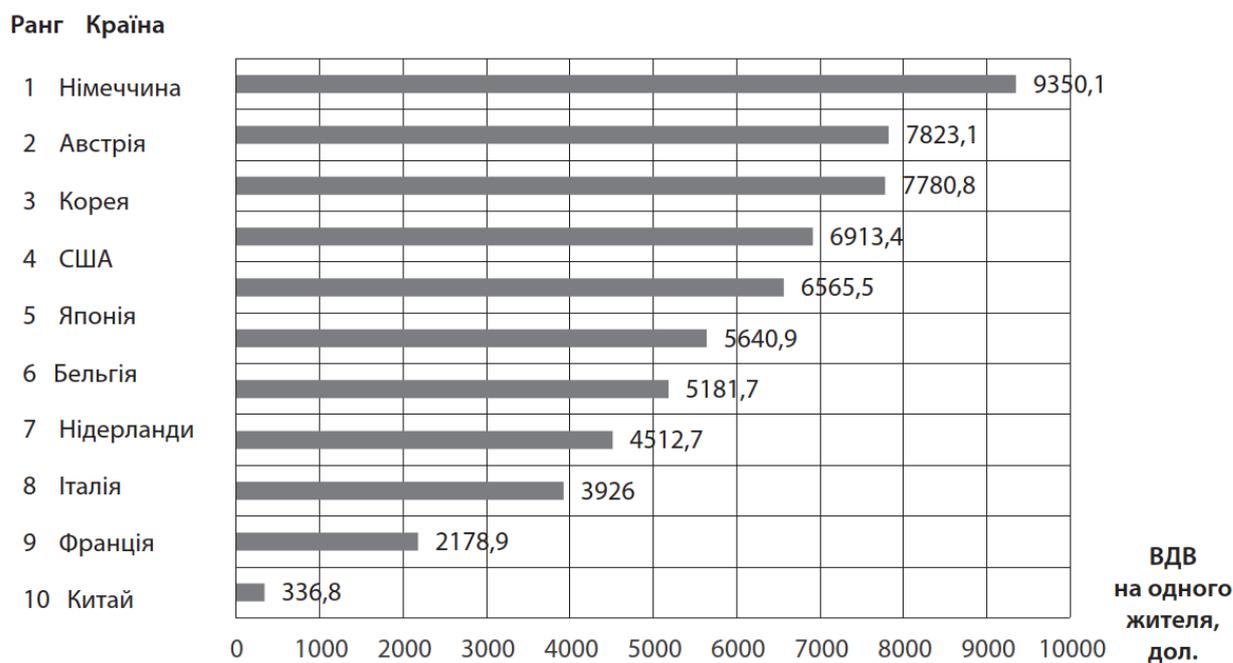

Рисунок 2.2 – Розподіл провідних країн світу та України за обсягом ВДВ на одну особу у 2019 р.

Аналізуючи тенденції українського виробництва й обсяги ВВП з 2014 по 2019 рік, можна відзначити, що ситуація погіршується: обсяги ВВП за цей період зменшилися на 13,5%. У той же час у 10 найбільших країнах світу спостерігалось зростання в середньому на 133,7% (див. табл. 2.1 та рис. 2.3).

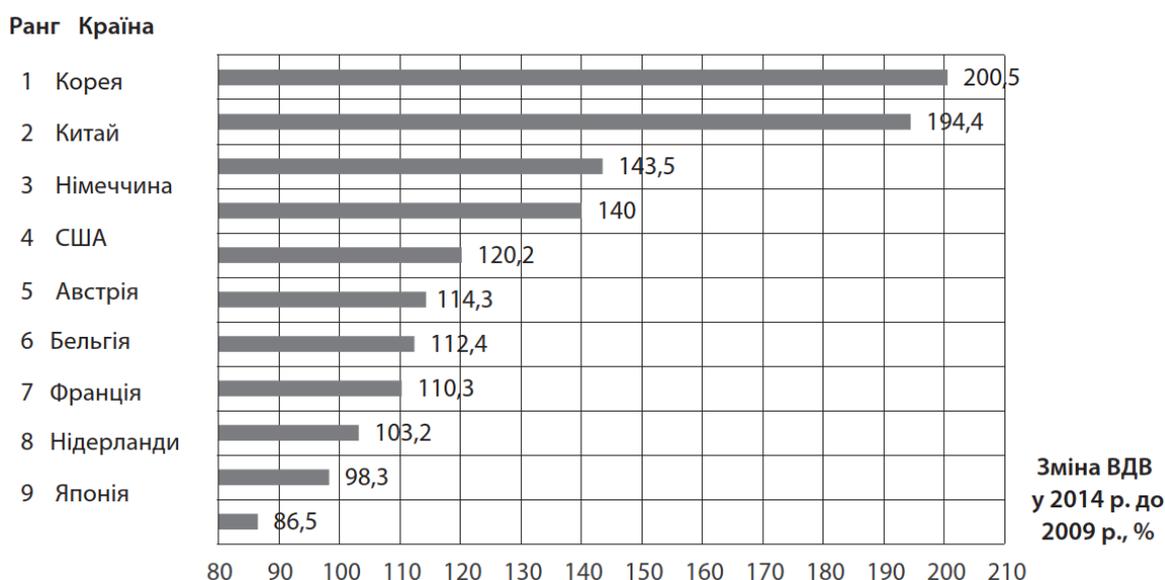

Рисунок 2.3 – Розподіл провідних країн світу та України за динамікою обсягу ВДВ обробної промисловості у 2014–2019 р.

За вагою ВВП промисловості в загальній промисловості Україна поступається більшості найбільших країн світу (див. табл. 2.1 та рис. 2.4).

Україна значно поступається провідним країнам світу за обсягом експорту промислової продукції (36630,4 млрд. дол.) (табл. 2.2).

У 2019 році обсяг експорту промислових товарів у нас склав лише 5,6% від середнього показника 10 провідних країн світу (див. рис. 2.5). В той же час обсяг українського експорту промислової продукції на душу населення склав 98,4 дол. у 2019 році (див. табл. 2.2), що становить лише 7,6% від середнього показника першої десятки країн світу (рис. 2.6).

З 2014 по 2019 рік Україна постійно поступалася більшості провідних країн світу у експорті промислової продукції (на 107,5%) (див. табл. 2.1 та рис. 2.7). В цей період показник для України склав майже на 31,7% нижчий, ніж середнє значення для країн, що проаналізовані по всьому світу.

Ранг Країна

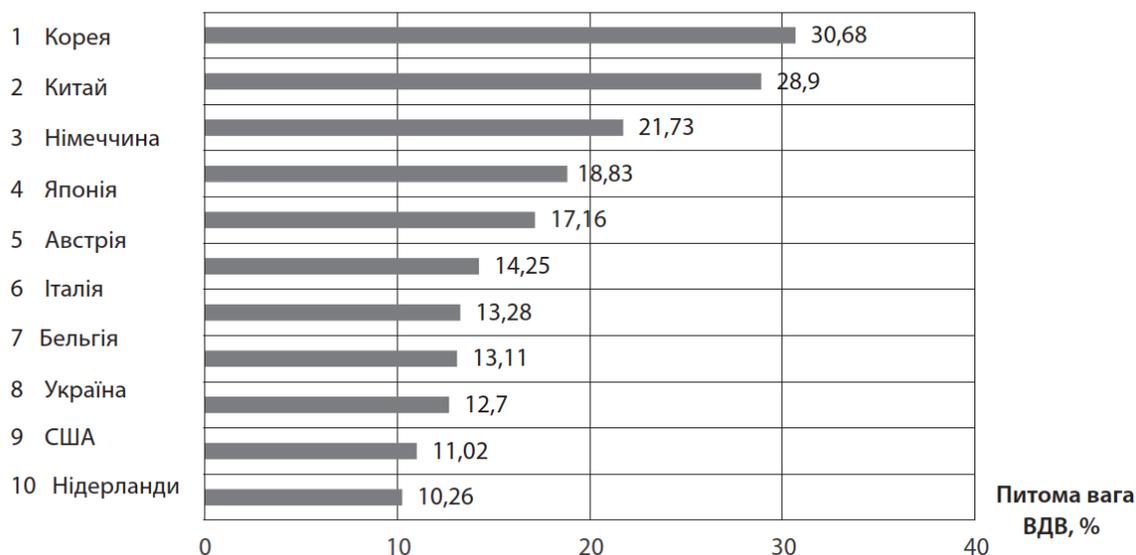

Рисунок 2.4 – Розподіл провідних країн світу та України за питомою вагою обробної промисловості в промисловості у цілому у 2019 р.

Таблиця 2.2 – Загальна оцінка рівня розвитку та динаміки обробної промисловості України та провідних країн світу за показником експорту

Обсяг експорту, млн дол.		Обсяг експорту на одного жителя, дол.		Зміна обсягу експорту у 2019 р. до 2014 р., %		Питома вага експорту, %	
1	Китай – 1899314,8	1	Бельгія – 2488,4	1	Китай – 183,3	1	Корея – 85,59
2	Німеччина – 1276778,5	2	Австрія – 2067,4	2	Корея – 176,7	2	Японія – 80,72
3	Японія – 659882,1	3	Німеччина – 1970,8	3	США – 169,3	3	Китай – 78,31
4	Корея – 597382,2	4	Нідерланди – 1873,4	4	Японія – 139,6	4	Італія – 76,38
5	Італія – 449567,1	5	Корея – 1471,5	5	Австрія – 134,6	5	Німеччина – 75,9
6	Франція – 443809,7	6	Італія – 924,4	6	Німеччина – 130,1	6	Австрія – 66,99
7	США – 376981,3	7	Франція – 836,5	7	Італія – 129,4	7	Франція – 58,42
8	Нідерланди – 252769,2	8	Японія – 648,1	8	Бельгія – 119,2	8	Бельгія – 58,26
9	Бельгія – 223142,1	9	США – 412,4	9	Нідерланди – 105,1	9	США – 54,55
10	Австрія – 141346,1	10	Китай – 174,0	10	Франція – 104,6	10	Нідерланди – 43,95
Середнє значення по 10 провідних країнах							
632097,3		1286,7		139,2		67,91	
Україна – 35630,4		Україна – 98,4		Україна – 107,5		Україна – 55,23	
Україна до середнього значення, %							
5,6		7,6		– 31,7		– 12,68	

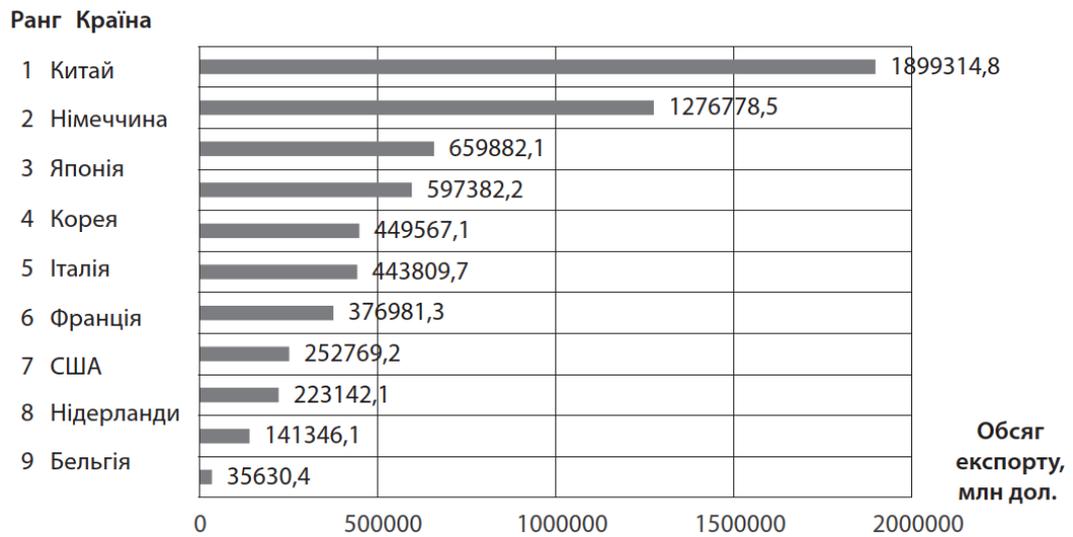

Рисунок 2.5 – Розподіл провідних країн світу та України за обсягом експорту продукції обробної промисловості у 2019 р.

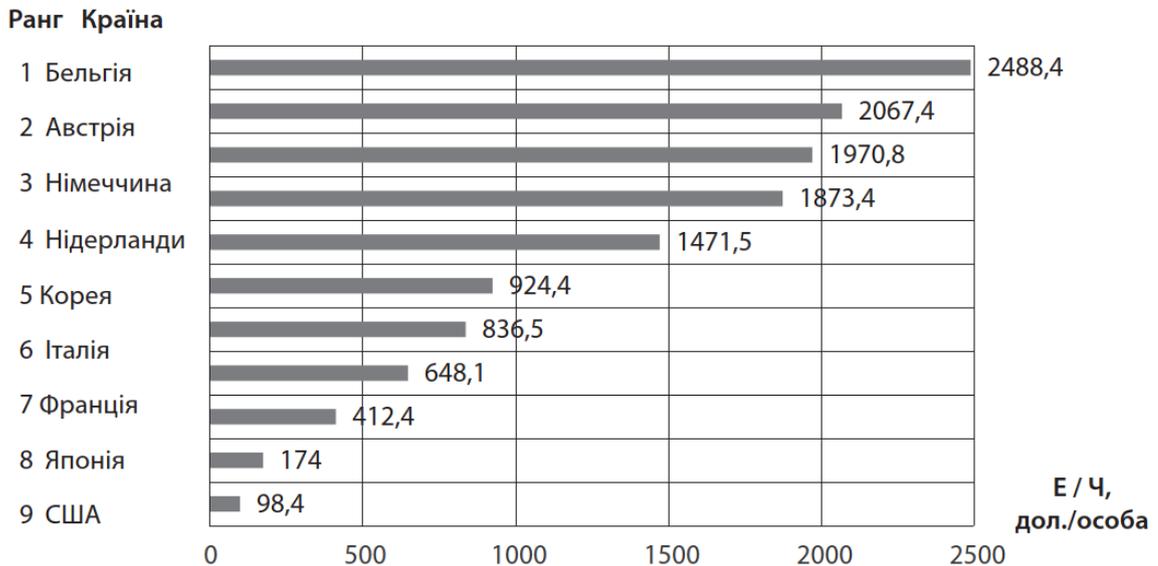

Рисунок 2.6 – Розподіл провідних країн світу та України за обсягом експорту продукції обробної промисловості на одного жителя у 2019 р.

У загальному експорті продукції обробної промисловості в 2019 році частка українського експорту становила 55,23% (див. табл. 2.2 та рис. 2.8), що на 12,68% нижче середнього показника по десяти основним країнам по всьому світу.

За вартісним обсягом імпорту промислової продукції (\$89 971,1 млн.) Україна значно менше відстає від основних країн світу (19% від середнього показника 10 провідних країн) (див. табл. 2.3, рис. 2.9).

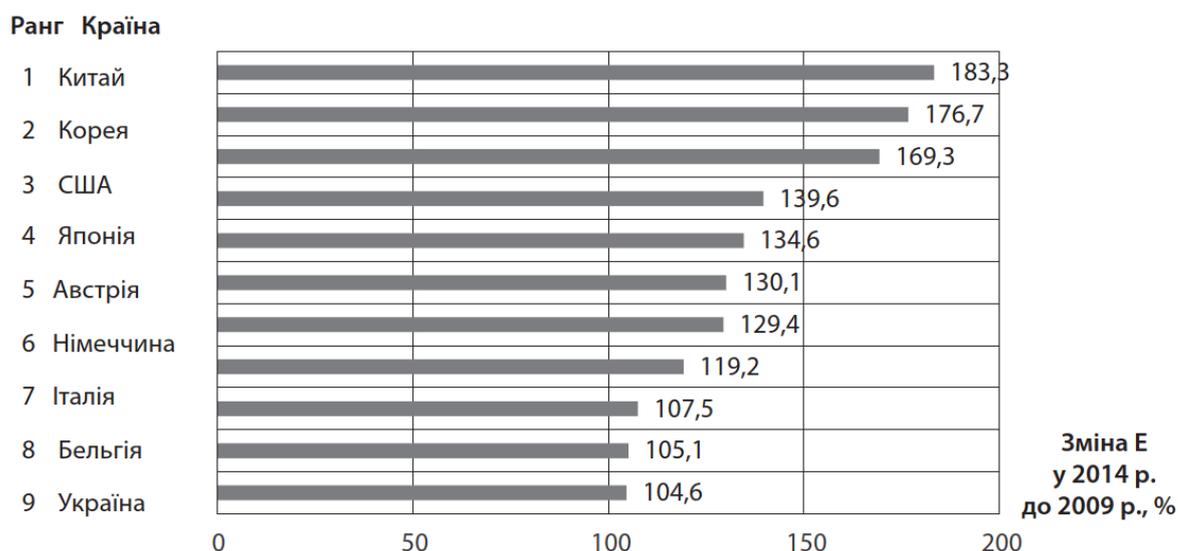

Рисунок 2.7 – Розподіл провідних країн світу та України за динамікою обсягу експорту продукції обробної промисловості у 2014-2019 рр.

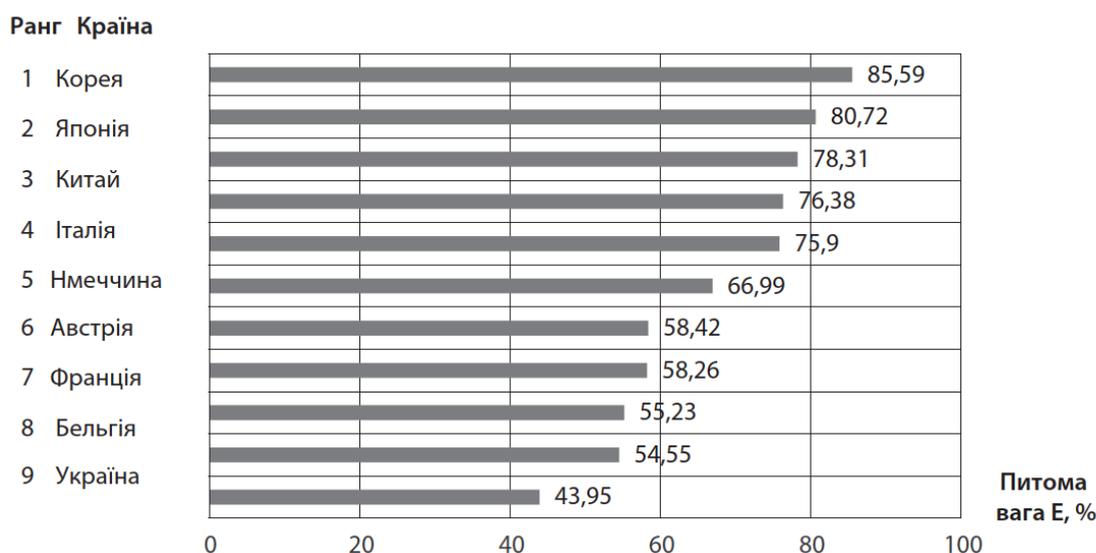

Рисунок 2.8 – Розподіл провідних країн світу та України за питомою вагою експорту продукції обробної промисловості в загальному обсязі експорту промислової продукції у 2019 р.

Показник, який показує імпорт промислових товарів на душу населення в Україні, становить 128,4 дол. США, що еквівалентно 12,0% від середнього значення 10 основних країн світу (див. табл. 2.3, рис. 2.10).

З 2014 по 2019 рік темпи зростання промислового імпорту в Україну досягли 116,7%, що на 20,5% нижче середнього показника 10 найбільших країн світу (таблиця 2.3, рис. 2.11).

Таблиця 2.3 – Загальна оцінка рівня розвитку та динаміки обробної промисловості України та провідних країн світу за показником імпорту

Обсяг імпорту, млн дол.		Обсяг імпорту на одного жителя, дол.		Зміна обсягу імпорту у 2019 р. до 2014 р., %		Питома вага імпорту, %	
1	Китай – 1123510,2	1	Нідерланди – 2051,9	1	Корея – 167,7	1	США – 66,02
2	Німеччина – 826980,2	2	Бельгія – 1979,2	2	Японія – 161,7	2	Німеччина – 64,02
3	США – 543293,9	3	Австрія – 1783,8	3	Нідерланди – 159,5	3	Австрія – 62,61
4	Японія – 510200,0	4	Німеччина – 1276,5	4	Китай – 159,3	4	Франція – 62,52
5	Франція – 485392,0	5	Франція – 914,9	5	США – 141,3	5	Італія – 61,96
6	Корея – 346941,3	6	Корея – 854,6	6	Австрія – 124,2	6	Корея – 61,66
7	Італія – 322107,9	7	Італія – 662,4	7	Німеччина – 118,1	7	Нідерланди – 61,35
8	Нідерланди – 276843,0	8	США – 623,6	8	Франція – 117,0	8	Китай – 60,97
9	Бельгія – 177482,7	9	Японія – 501,1	9	Італія – 113,7	9	Японія – 57,37
10	Австрія – 121960,3	11	Китай – 49,0	10	Бельгія – 109,3	10	Бельгія – 49,94
Середнє значення по 10 провідних країнах							
473471,1		1069,7		137,2		60,84	
Україна – 89971,1		Україна – 128,4		Україна – 116,7		Україна – 66,85	
Україна до середнього значення, %							
19,0		12,0		– 20,5		6,01	

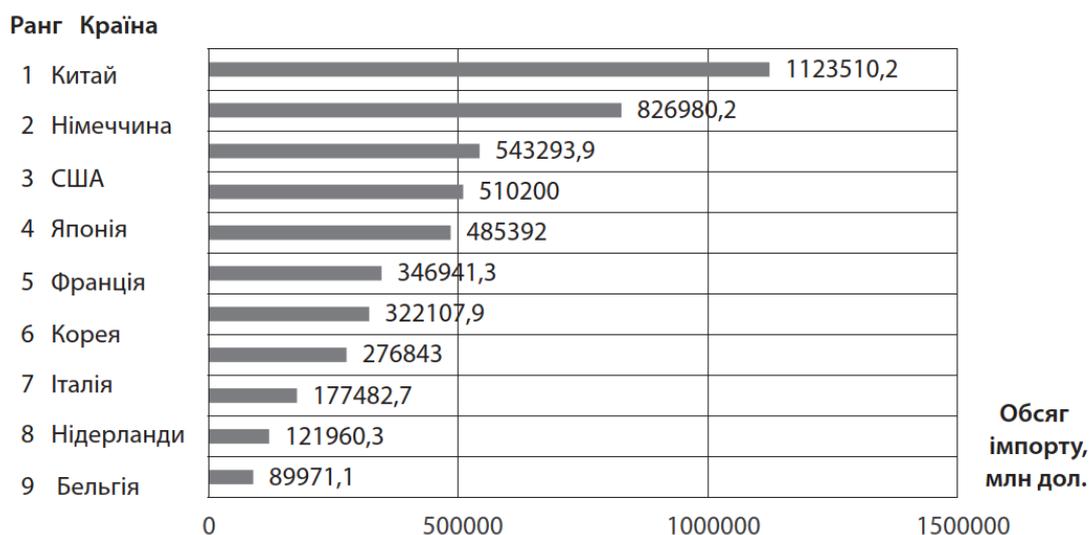

Рисунок 2.9 – Розподіл провідних країн світу та України за обсягом імпорту продукції обробної промисловості у 2019 р.

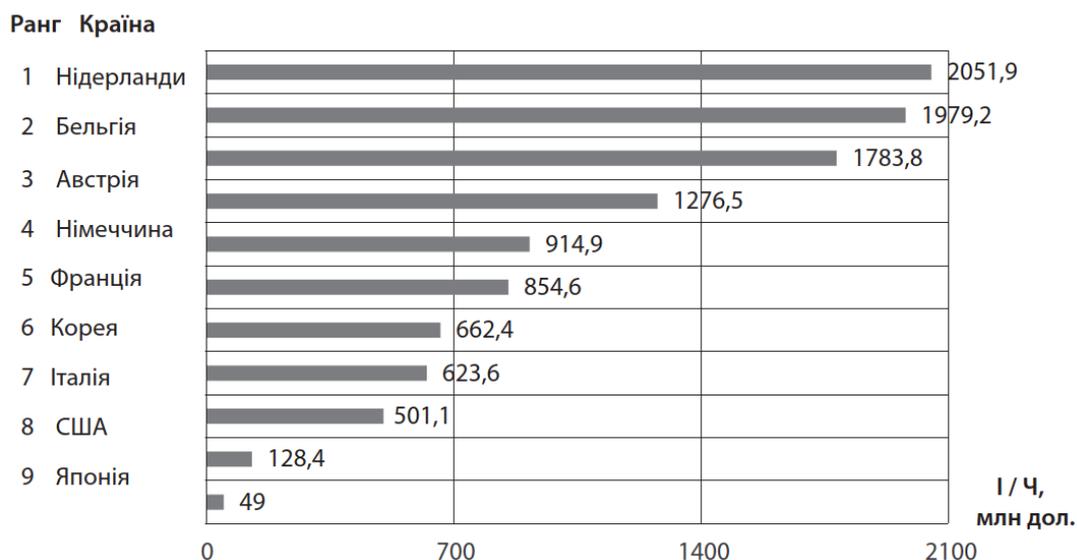

Рисунок 2.10 – Розподіл провідних країн світу та України за обсягом імпорту продукції обробної промисловості на одного жителя у 2019 р.

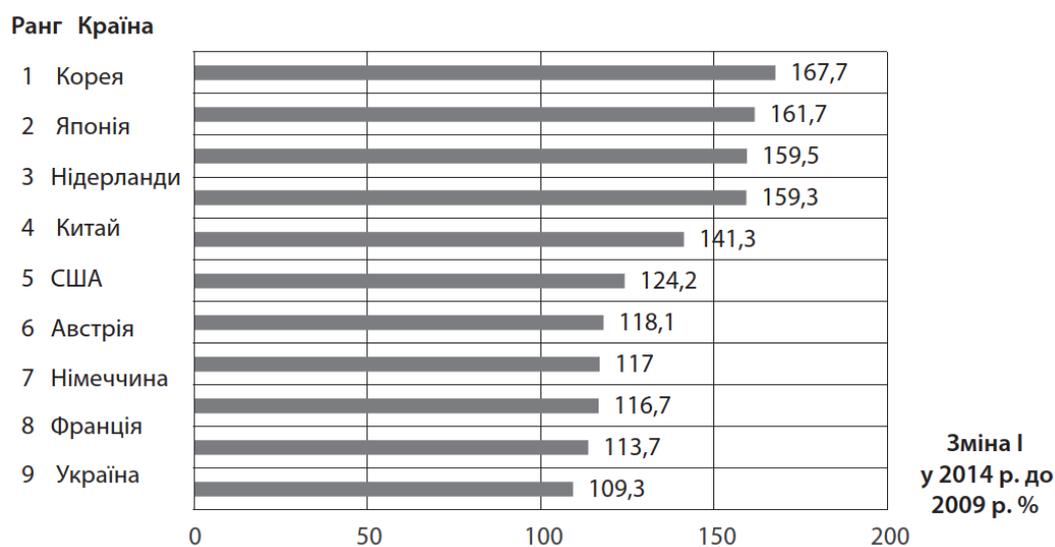

Рисунок 2.11 – Розподіл провідних країн світу та України за динамікою обсягу імпорту продукції обробної промисловості у 2014-2019 рр.

Україна посідає перше місце серед першої десятки країн світу за часткою імпорту промислових товарів у загальному обсязі імпорту промислових товарів (66,85%). Це на 6,01% вище середнього значення для цих країн (див. табл. 2.3, рис. 2.12).

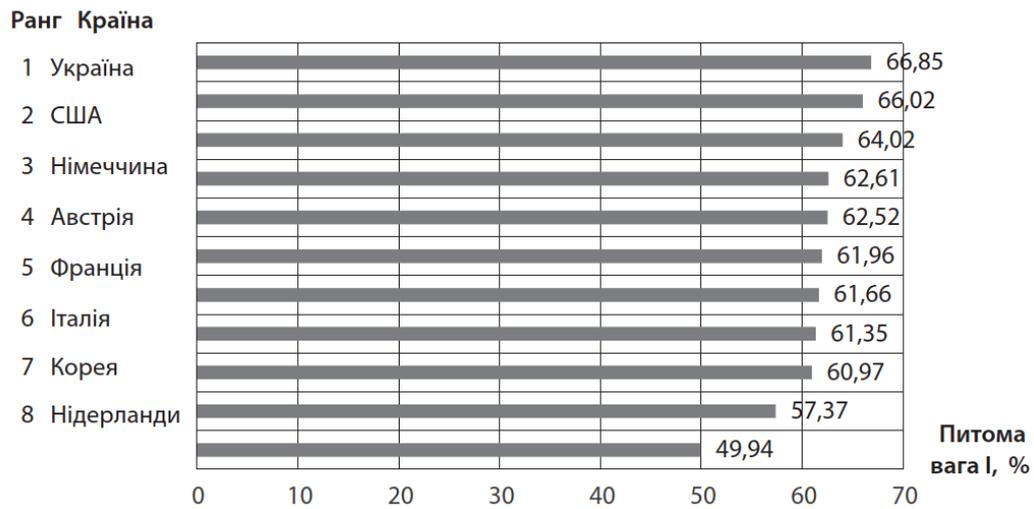

Рисунок 2.12 – Розподіл провідних країн світу та України за питомою вагою імпорту продукції обробної промисловості в загальному обсязі імпорту промислової продукції у 2014 р.

За обсягом внутрішнього ринку промислової продукції (\$89 971,1 млн) Україна суттєво відстає від основних країн світу (3,3% від середнього значення 10 основних країн) (табл. 2.4 та рис. 2.13).

Таблиця 2.4 – Загальна оцінка рівня розвитку та динаміки обробної промисловості України та провідних країн світу за показником ємності внутрішнього ринку

Обсяг ємності внутрішнього ринку, млн дол.		Обсяг ємності внутрішнього ринку на одного жителя, дол.		Зміна об'єму внутрішнього ринку у 2014 р. до 2009 р., %		Питома вага ємності внутрішнього ринку, %	
1	Китай – 14914562,9	1	Корея – 27843,3	1	Китай – 209,4	1	Китай – 47,86
2	США – 3534451,6	2	Нідерланди – 23596,1	2	Корея – 162,2	2	Корея – 43,23
3	Японія – 2552234,4	3	Австрія – 23187,9	3	Нідерланди – 155,5	3	Японія – 29,20
4	Німеччина – 1840515,6	4	Німеччина – 22727,5	4	США – 138,7	4	Німеччина – 27,57
5	Корея – 1412957,9	5	Бельгія – 21924,3	5	Німеччина – 124,0	5	Нідерланди – 25,72
6	Італія – 976922,2	6	Японія – 20052,8	6	Австрія – 116,0	6	Австрія – 24,98
7	Франція – 972382	7	Італія – 16070,7	7	Бельгія – 111,7	7	Італія – 24,38
8	Нідерланди – 397948,2	8	Франція – 14662,9	8	Японія – 103,9	8	Бельгія – 22,69
9	Бельгія – 245749,5	9	США – 11092,9	9	Італія – 100,8	9	США – 21,65
10	Австрія – 198173,3	10	Китай – 10932,3	10	Франція – 89,2	10	Франція – 19,31

Обсяг ємності внутрішнього ринку, млн дол.	Обсяг ємності внутрішнього ринку на одного жителя, дол.	Зміна об'єму внутрішнього ринку у 2014 р. до 2009 р., %	Питома вага ємності внутрішнього ринку, %
Середнє значення по 10 провідних країнах			
2704589,8	19209,1	13,1	28,66
Україна – 89971,1	Україна – 1987,4	Україна – 116,7	Україна – 31,33
Україна до середнього значення, %			
3,3	10,3	-14,4	-2,67

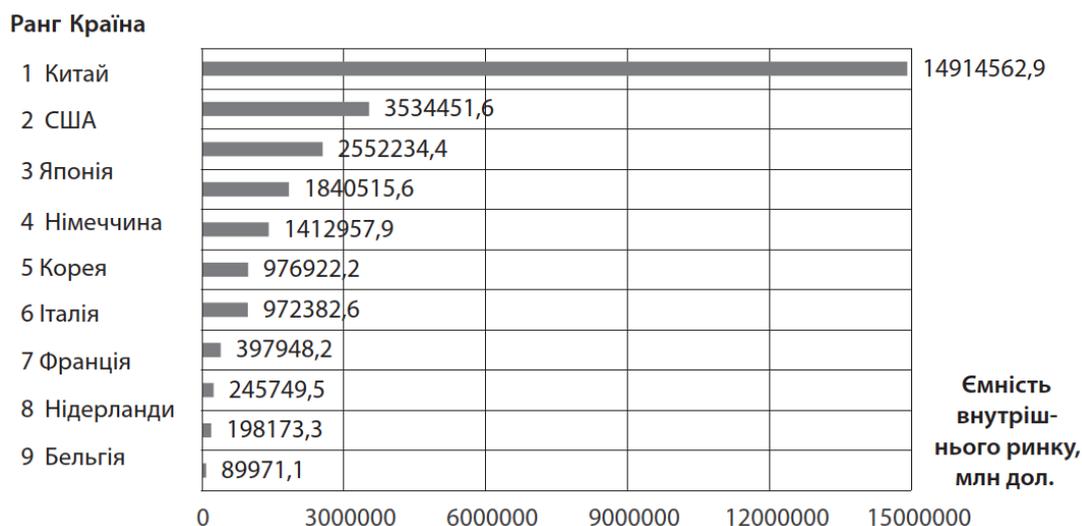

Рисунок 2.13 – Розподіл провідних країн світу та України за ємністю внутрішнього ринку продукції обробної промисловості у 2014 р.

У 2014 р. показник обсягу внутрішнього ринку промислових товарів на душу населення в Україні був суттєво нижчим на 10,3% від середнього показника 10 провідних країн світу (див. табл. 2.4 та рис. 2.14) – 1987,4 дол.

З 2014 по 2019 рік тренд коливань внутрішнього ринку продукції обробної промисловості України досяг 116,7%, що на 14,9% менше середнього показника 10 найбільших країн світу, але не є найгіршим серед них. (рис. 2.15).

Внутрішній ринок продукції обробної промисловості України у 2019 році становив 31,33% усіх галузей, що свідчить про покращення цього показника порівняно з попереднім періодом. Проте країна все ще відстає від

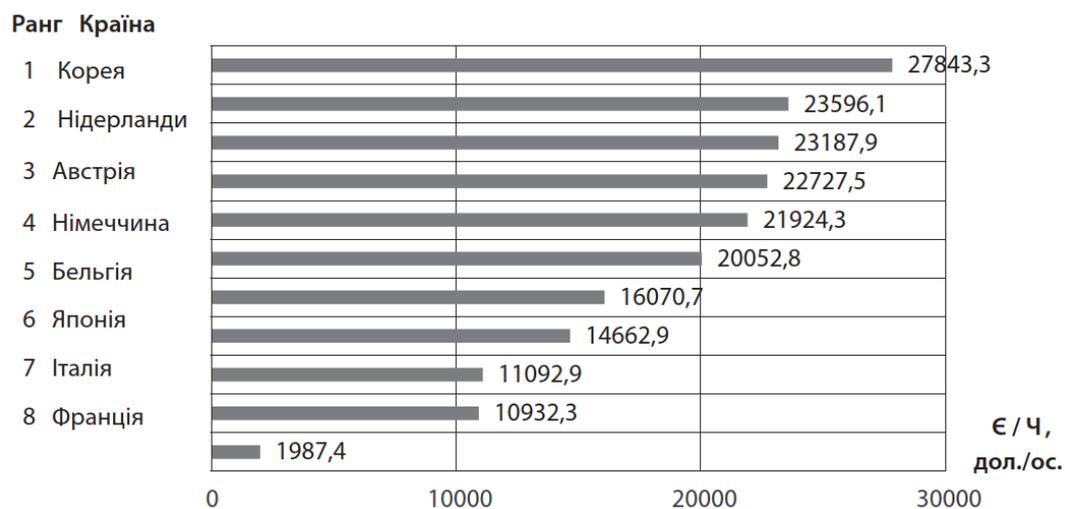

Рисунок 2.14 – Розподіл провідних країн світу та України за ємністю внутрішнього ринку продукції обробної промисловості на одного жителя у 2019 р.

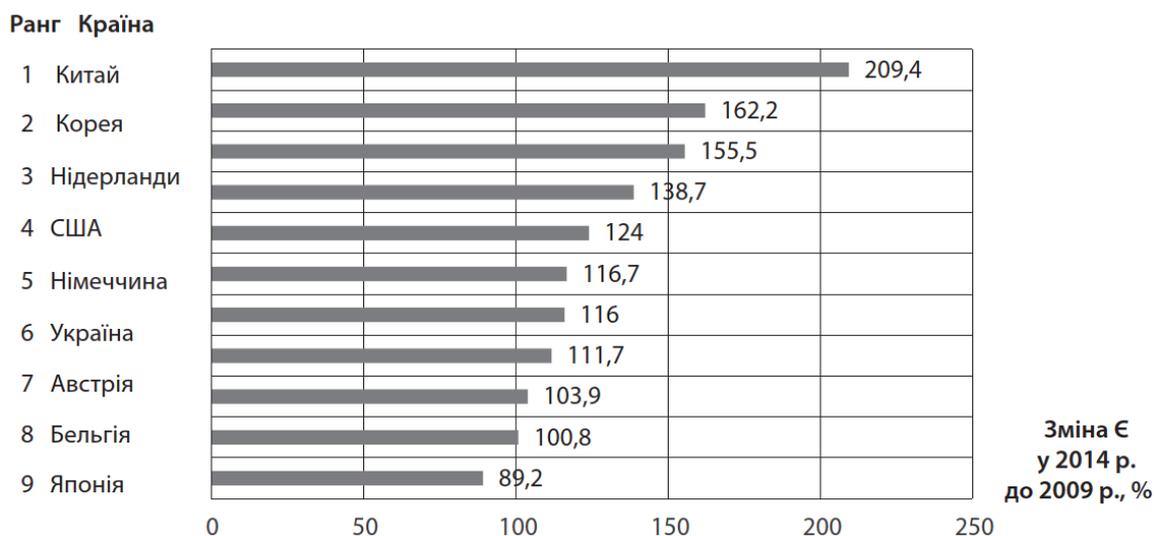

Рисунок 2.15 – Розподіл провідних країн світу та України за динамікою ємності ринку продукції обробної промисловості у 2019 р.

середнього значення цього показника для першої десятки країн світу на 2,67% (рис. 2.16).

2.2. Організаційно-правові основи функціонування підприємства

ТОВ «Метал Холдінг Трейд» працює на ринку металопрокату більше 25 років. Підприємство на сьогодні займає лідируючі позиції, надаючи широкий

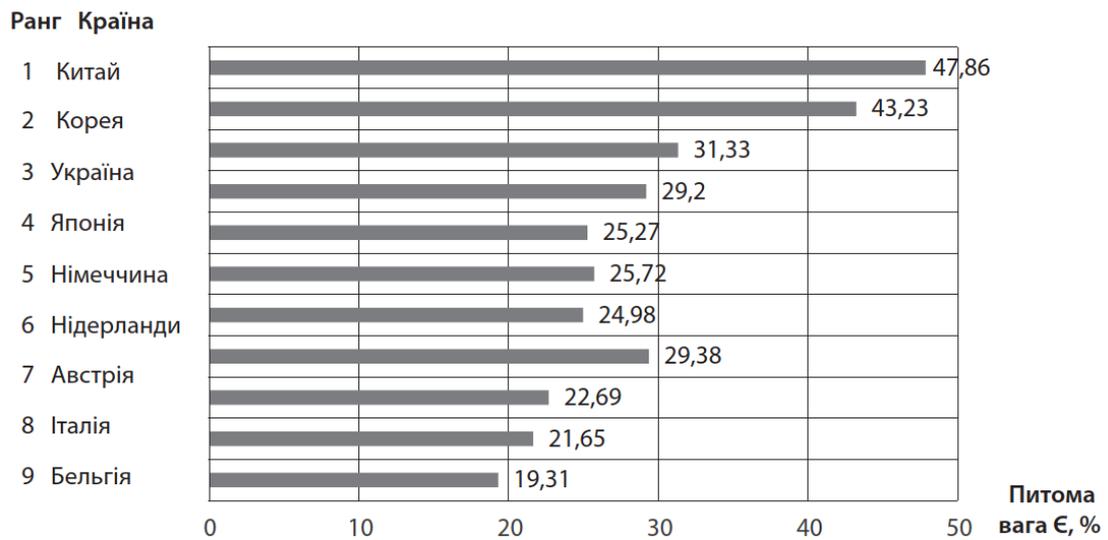

Рисунок 2.16 – Розподіл провідних країн світу та України за питомою вагою ємності внутрішнього ринку продукції обробної промисловості у промисловості загалом у 2014 р.

спектр послуг, пов'язаних з перепродажною підготовкою, реалізацією та доставкою металопрокату.

Полтавська філія Товариства з обмеженою відповідальністю «Метал Холдінг Трейд» (надалі «Товариство») діє на підставі Статуту, Конституції України, Закону України «Про господарські товариства», Цивільного Кодексу України.

Товариство засноване на приватній власності, шляхом внесків учасників для здійснення підприємницької діяльності та отримання прибутку на основі повного господарського розрахунку, самофінансування, самоокупність та зареєстроване виконавчим комітетом Полтавської міської Ради 18.10.2017 р.

Місія, система цінностей, стратегія діяльності ПФ ТОВ «Метал Холдінг Трейд» наведені на рис. 2.17.

Компанія ПФ ТОВ «Метал Холдінг Трейд» розширює свою продукційну лінійку шляхом надання різноманітного асортименту металопрокату, включаючи, проте не обмежуючись:

- загнуті та гарячекатані швелери;
- аркуші та трубчастий прокат;
- гарячекатані та загнуті металеві кути;

Таблиця 2.8 – Основні організаційно-правові характеристики
Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд»

Критерій	Характеристика
Повна назва підприємства	
українською	ПОЛТАВСЬКА ФІЛІЯ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «МЕТАЛ ХОЛДІНГ ТРЕЙД»
Скорочена назва	
українською	ПФ ТОВ «Метал Холдінг Трейд»
Юридична адреса	Україна, 36007, Полтавська обл., місто Полтава, вулиця Решетилівська, будинок 51 А
Сайт	https://metall-holding.com.ua .
Код ЄДРПОУ	41670342
Номер та дата державної реєстрації	Дата державної реєстрації: 18.10.2017 Дата запису: 25.09.1998 Номер запису: 15881200000007304
Форма власності	приватна
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Установчі документи	Статут
Розмір статутного фонду	100 грн. (станом на 01.06.2024 р.)
Відомості про органи управління	Вищий – загальні збори учасників, виконавчий – директор
Перелік засновників юридичної особи	Засновник: Товариство з обмеженою відповідальністю «Метал Холдінг Трейд» Код ЄДРПОУ: 37412768 Адреса: м. Київ, Саперно-Слобідський Проїзд, буд. 4 Статутний внесок: 100 (100%)
Виконавчий орган управління	Директор Товстун Віктор Вікторович
Основний вид діяльності	46.72 Оптова торгівля металами та металевими рудами
Перебуває на обліку:	
Органи статистики	Державна служба статистики України Дата: 19.10.2017
Реєстр платників податків	Головне управління ДПС у Полтавській області, Державна податкова інспекція у м. Полтаві Дата: 18.10.2017 Номер взяття на облік: 50968
Реєстр платників єдиного внеску	Головне управління ДПС у Полтавській області, Державна податкова інспекція у м. Полтаві Дата: 18.10.2017 Номер взяття на облік: 10000001039442

–двогорбисті балки; - шестигранники;

–дріт;

–сталева арматура;

–катанка;

–стрічка;

врегулювання ефективності і зв'язку між постачальниками і покупцями чорного, нержавіючого та алюмінієвого металопрокату

- Чесність (добропорядні відносини з партнерами)
- Інновації (використання передових відносин)
- Повага (відкрита робоча атмосфера)
- Досконалість (бути кращим у всьому)
- Стабільність (змінюються обставини, а принципи – ніколи)

забезпечити лідерство компанії в тих галузях ринку, які вона обслуговує шляхом розширення асортименту, вдосконалення якості обслуговування та збільшення наданих послуг

- лідерство компанії в областях поставки та обслуговування металопрокату
- дотримуватися високих вимог обслуговування клієнтів
- завжди покращувати якість продукції та послуг, які надаються
- підтримувати та розкручувати професійні навички співробітників
- відповідати заробленому іміджу надійної компанії з постачання металопрокату в Україні

Основний:

- 46.72 Оптова торгівля металами та металевими рудами

Додаткові:

- 25.11 Виробництво будівельних металевих конструкцій і частин конструкцій
- 25.62 Механічне оброблення металевих виробів
- 47.19 Інші види роздрібною торгівлі в неспеціалізованих магазинах
- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт
- 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту

Рисунок 2.17 – Ключові орієнтири стратегічного управління
ПФ ТОВ «Метал Холдінг Трейд»

–сталевий круг;

–споріднені товари.

Також компанія пропонує ряд супутніх послуг, які клієнти можуть замовити додатково, включаючи доставку, згинання металопрокату, поздовжнє або поперечне різання металу.

Статутом ПФ ТОВ «Метал Холдінг Трейд» визначено, що вищим органом управління товариства є загальні збори, а поточне керівництво діяльністю покладається на директора та його представників за різними напрямками.

До обов'язків загальних зборів входить:

1. Зміни до статуту та статутного капіталу підприємства.
2. Призначення та звільнення Голови та членів Наглядової ради.
3. Призначення та звільнення голови та членів ревізійної комісії.
4. Вибори нашого голови та членів ради директорів.
5. Затвердження річної фінансової звітності підприємства, звіту про фінансові результати.

6. Затвердження звіту та висновків ревізійної комісії, строки та порядок виплати частини премії.

7. Створення відокремлених підрозділів та припинення діяльності дочірніх підприємств, філій і представництв.

8. Рішення про ліквідацію підприємства.

2.3. Аналіз основних економічних і фінансових показників діяльності підприємства

Аналіз основних економічних і фінансових показників діяльності підприємства є важливим компонентом оцінки проблем і перспектив функціонування підприємства. У цьому розділі зібрані вихідні дані (фінансова, бухгалтерська, статистична звітність) та розраховані та проаналізовані основні економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Метал Холдінг Трейд» за 2020-2022 роки (табл. А.2, додаток А). Крім того, слід зазначити, що основними нормативно-правовими актами, які регулюють економічні відносини, є закони України та постанови Ради Міністрів України. Реалізація цих актів визначається системою норм та стандартів.

Планувальна інформація включає дані про структуру та тенденції розвитку планованих об'єктів. Оперативні плани, поточні плани, перспективні плани та довгострокові прогнози розвитку підприємств, організацій і секторів економіки містять цю інформацію. Фінансова звітність П(С)БО - це бухгалтерський звіт, який показує результати діяльності та фінансово-господарський стан підприємства за звітний період.

З урахуванням даних таблиці А.1 проведено аналіз основних фінансово-економічних показників ТОВ «Метал Холдінг Трейд».

Як показав аналіз, порівняно з 2020 роком показники ефективності використання людських ресурсів компанії погіршилися. Приблизно 72% людей були зайняті у виробництві протягом досліджуваного періоду. Обсяг виробництва продукції підприємства у звітному році склав 201311,3 тис. грн.,

що відповідає приросту -411971,5 тис. грн. порівняно з 2020 роком. Рис. 2.18 показує зміни середньооблікової чисельності окремих категорій персоналу.

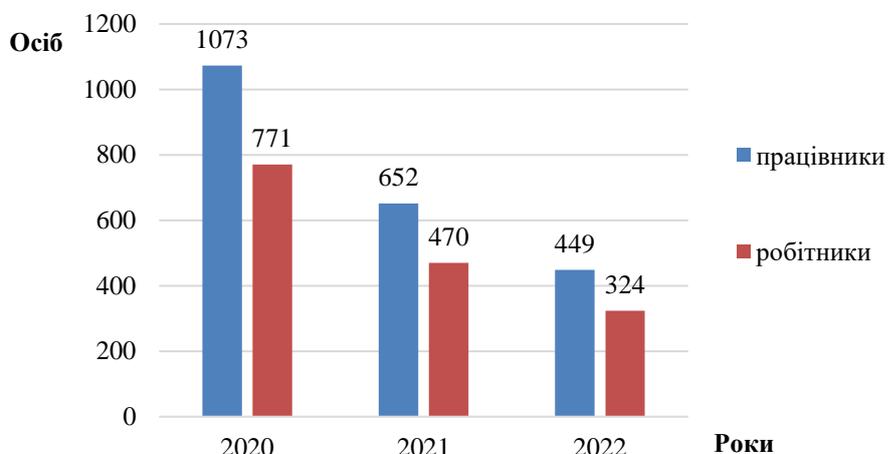

Рисунок 2.18 – Динаміка середньооблікової чисельності працівників і робітників ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2020-2022 рр.

У 2022 році загальний фонд оплати праці всіх працівників становив на 51388,5 тис. гривень менше порівняно з 2020 роком, або 55866,5 тис. гривень. Продуктивність праці на одного працюючого за звітний рік знизилася на 21,56% і склала 448,35 тис. грн/особу. Середньомісячна заробітна плата зросла у 2022 році на 2,22 тис. грн., в результаті чого складала 11,31 тис. грн., що є позитивною тенденцією. Через зниження обсягів виробництва та середньооблікової чисельності працівників використання трудових ресурсів підприємств стає менш ефективним. На рисунку 2.19 відображено динаміку продуктивності праці та чисельності працівників компанії.

Ресурси ТОВ «Метал Холдинг Трейд» зменшилися з 530 823,5 тис. грн. у 2020 році до 469 699,5 тис. грн. у 2022 році, згідно з аналізом. Більшість активів балансу компанії складаються з основних засобів: за цей час їх загальна вартість зросла на 58 980 000 грн порівняно з 2020 роком.

У 2020–2022 роках оборотні активи компанії зменшилися. На рисунку 2.20 наведено динаміку основних засобів і оборотних засобів підприємства.

У 2022 році запаси ТОВ «Метал Холдинг Трейд» знизилися з 113 797,0

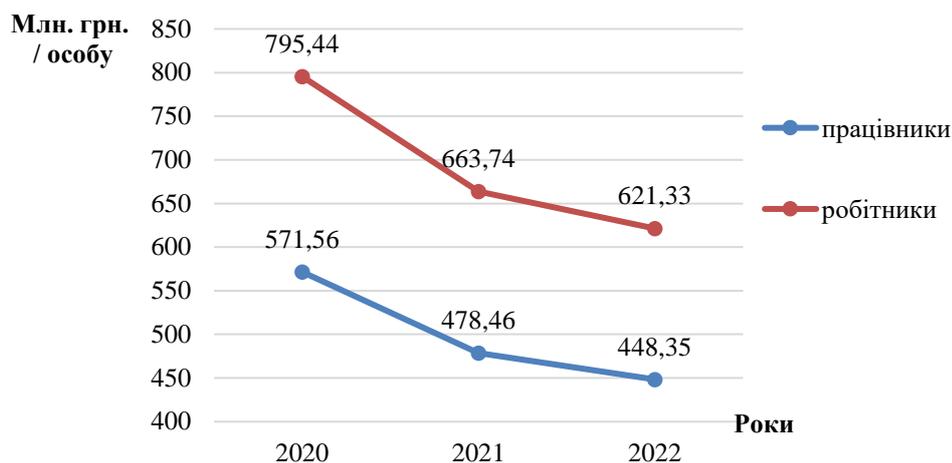

Рисунок 2.19 – Динаміка продуктивності праці одного працівника та робітника ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2020-2022 рр.

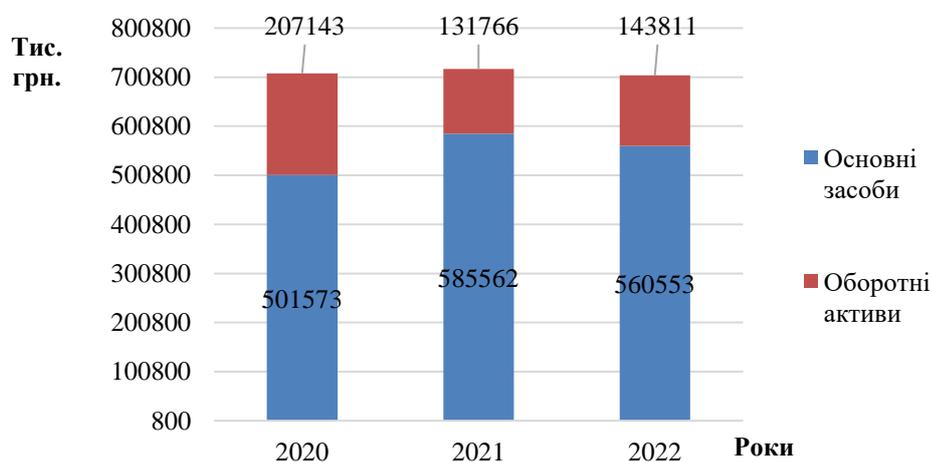

Рисунок 2.20 – Динаміка обсягу ресурсів ТОВ «Метал Холдинг Трейд» на кінець 2020-2022 рр.

тис. грн у 2020 році до 69 834,0 тис. грн. У звітному році доля дебіторської заборгованості, що входить до структури оборотних активів ТОВ «Метал Холдинг Трейд», зросла на 35,46%, що свідчить про скорочення обсягів господарської діяльності і, як наслідок, кількості дебіторів. Загальні грошові кошти та їх еквіваленти значно зросли: майже в 1,6 рази порівняно з 2020 роком. У той же час обсяг позикового капіталу поступово зростає, і до кінця 2022 року він становитиме 59% структурного капіталу. Рисунок 2.21 показує динаміку власного та позикового капіталу протягом трьох років.

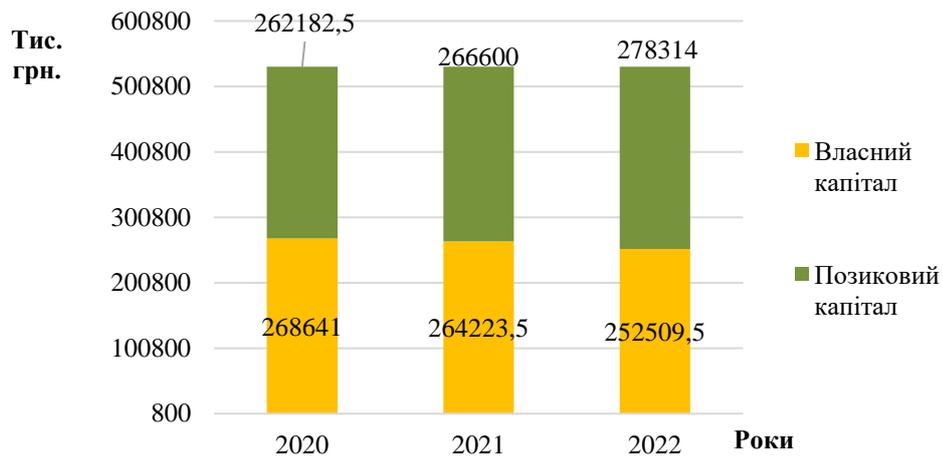

Рисунок 2.21 – Динаміка обсягу джерел формування майна ТОВ «Метал Холдинг Трейд» на кінець 2020-2022 рр.

На балансі ТОВ «Метал Холдинг Трейд» перебуває в основних фондах 300 805,0 тис. грн. за залишковою вартістю на кінець 2022 року, а також 280 922,5 тис. грн. та 266 173,0 тис. грн. на кінець 2021 року та у 2020 році. Первісна вартість основного засобу за період, що розглядається, зростає. Сума нарахованих амортизаційних відрахувань зростає за три роки з 215 067,0 тис. грн. до 263 120,0 тис. грн. На діаграмі 2.22 наведено динаміку вартості основних засобів підприємства.

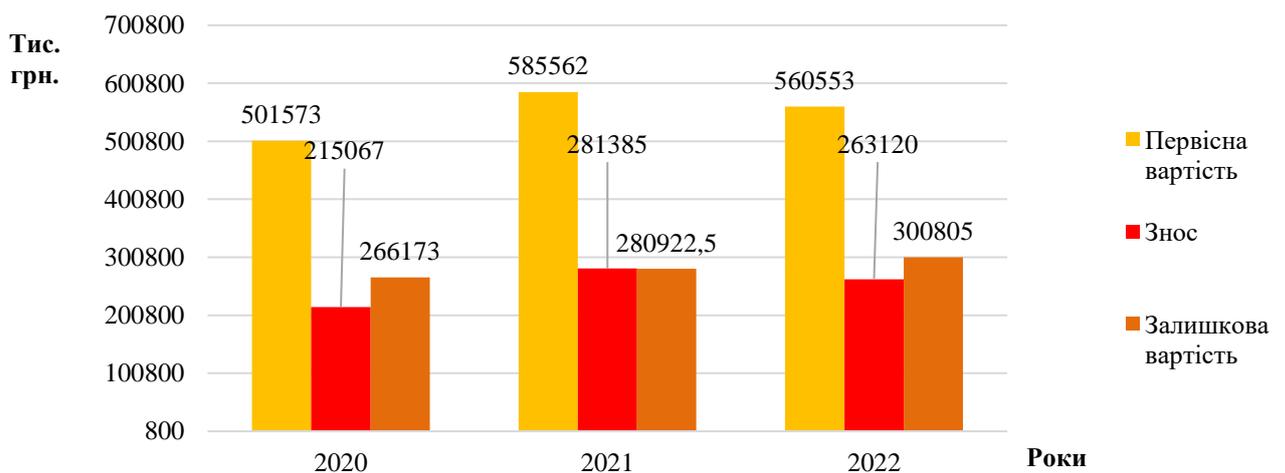

Рисунок 2.22 – Динаміка вартості основних засобів та зносу ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за кінець 2020-2022 рр.

Загальний рівень коефіцієнта зносу збільшується з 0,43 у 2020 році до 0,47 у 2022 році протягом періоду дослідження. Таким чином, значення коефіцієнту придатності зменшується протягом 3 років (53% у 2022 році). Технічний стан основних засобів ТОВ «Метал Холдинг Трейд» є хорошим, що свідчить про низький рівень зносу основних засобів, який становить менше 50%. Звертає на себе увагу зростання коефіцієнта оновлення основних засобів і відповідно коефіцієнта вибуття.

Аналіз показує, що за досліджуваний період середня річна вартість основних фондів зросла на 13,01%. Зменшився розмір фондівіддачі: з 2,3 грн. на кожен гривню обсягу виробництва у 2020 році він знизився до 0,67 грн/грн. Збільшення вартості основних засобів і зниження середньооблікової чисельності працівників за один рік призвели до покращення фондообзброєності парці працівників ТОВ «Метал Холдинг Трейд».

Коефіцієнт оборотності поточних активів у 2022 році становить 1,61, тобто інвестиція в 1 гривню оборотних активів принесла чистий дохід більше 1 гривні. За цей період часу оборотність активів компанії знизилася. Середній період оборотності оборотних коштів збільшився з 150,76 днів у 2020 році до 223,13 днів у 2022 році, що викликало додаткове залучення в оборот ТОВ «Метал Холдинг Трейд» оборотні кошти.

З 2020 по 2022 рік економічні та фінансові показники ТОВ «Метал Холдинг Трейд» погіршилися через зниження виробництва. Чистий дохід від реалізації продукції у 2020 році склав 392 303,0 тис. гривень, зменшившись до 222 306,0 тис. гривень у 2022 року або майже на 64%. Крім того, собівартість реалізованої продукції зменшилася на 325103,0 тис. грн. Через значне зростання витрат порівняно з 2020 роком операційна діяльність була збитковою протягом звітного періоду, що призвело до чистого збитку у 2022 році. З 2020 по 2022 рік валовий прибуток ТОВ «Метал Холдинг Трейд» зменшився з 99 353,0 тис. грн. до 32 153,0 тис. грн. відповідно. У 2022 році прибуток від операційної діяльності також зменшився на 9 949,0 тис. грн порівняно з 2020 роком. У 2022 році ТОВ «Метал Холдинг Трейд» отримало чистий прибуток у розмірі 21881,0 тис. грн. Це відрізняється від збитку 2308,0

тис. грн , отриманого у 2020 році. Рисунок 2.23 показує динаміку результатів бізнесу.

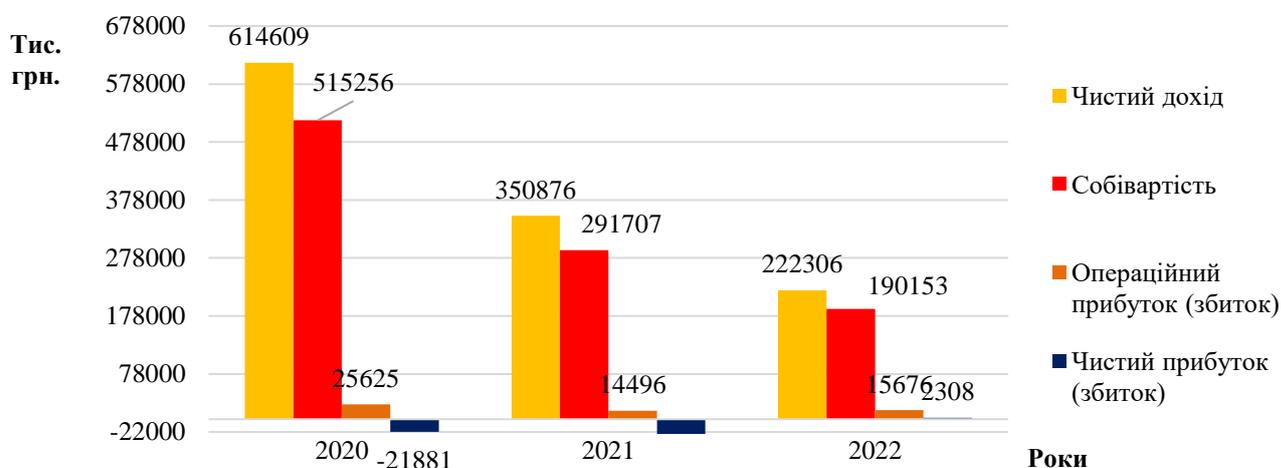

Рисунок 2.23 – Динаміка економічних і фінансових результатів ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2020-2022 рр.

Проаналізувавши економічні та фінансові показники діяльності ТОВ «Метал Холдинг Трейд», можна стверджувати, що в період 2020-2022 років підприємство, незважаючи на великий потенціал, характеризується певними кризовими явищами в господарській діяльності. . А з 2020 по 2021 роки втрати будуть відчутними.

2.4. Стан охорони праці на підприємстві

У відповідності до Настанови про порядок заходів з охорони праці та професійного здоров'я НПАОП 0.00-1.71-13 «Правила охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями», керівництво підприємства зобов'язане забезпечити працівникам необхідну інформацію про всі вимоги щодо безпеки й охорони праці при виконанні обробки металу на верстатах.

Дана настанова регламентує основні вимоги до роботодавця під час роботи з інструментом та пристроями (рис. 2.24).

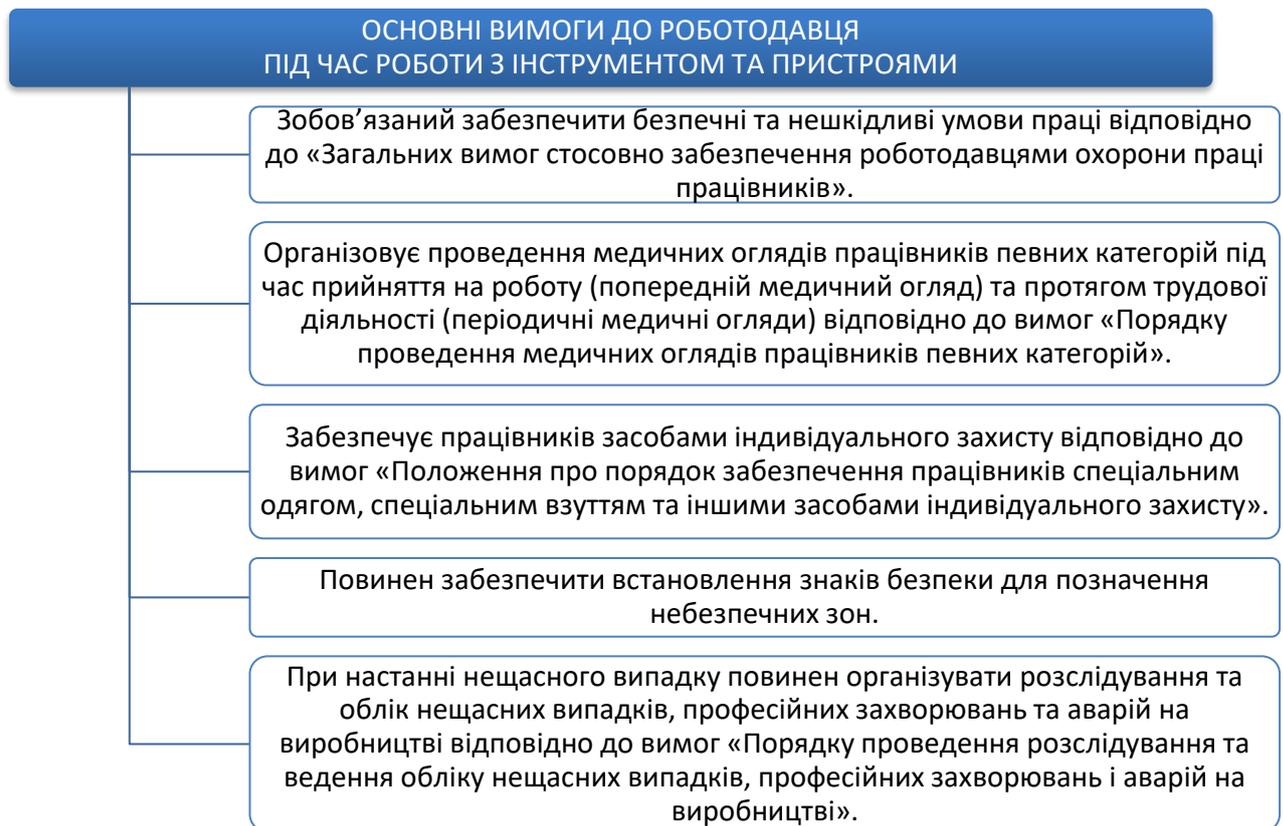

Рисунок 2.24 – Основні вимоги до роботодавця
під час роботи з інструментом та пристроями

Правила та технічна документація на металообробні верстати містять додаткові вимоги безпеки, що впливають з деталей конструкції та умов експлуатації. Загальні вимоги безпеки до металообробних верстатів визначені державними стандартами.

Захист працівників від стружки та мастильно-охолоджуючої рідини повинен бути забезпечений охоронцями та огороженими зонами обробки. Захисний пристрій не повинен обмежувати технічні можливості машини, ускладнювати роботу та управління, забруднювати підлогу мастильними та охолоджуючими рідинами під час відкриття. У будь-якому випадку кріплення захисного пристрою має бути надійним, щоб запобігти його непередбачуваному розкриттю.

Автомати та напівавтомати оснащені системами автоматичного блокування, які, якщо захисний кожух відкриється, перешкоджають запуску

робочого циклу та можуть призвести до травм. Захисні кришки та поверхні машин, органів керування, верстатів і обладнання не повинні мати гострих кутів і виступів, які можуть загрожувати оператору.

Токарні та токарно-револьверні верстати призначені для роботи з деталями діаметром до 500 мм. Зупинка шпинделя без закріпленої заготовки (без патрона) не повинна перевищувати п'ять секунд після вимкнення, а у верстатах для обробки деталей діаметром до 630 мм — десять секунд. Для сверлильних верстатів цей час не повинен перевищувати 3 секунди, для розточних верстатів — 6 секунд, для універсально-фрезерних — 5 секунд.

При роботі з металом необхідно звернути увагу на наступні моменти (рис. 2.25).

До працівників, які працюють на верстатах з обробки металу, висуваються наступні вимоги (рис. 2.26)

Висновки до розділу 2.

1. Таким чином, на основі вищенаведеного аналізу можна зробити висновок про те, що ринок металообробки зростає завдяки швидкому розвитку промисловості, процесу урбанізації та високому попиту на будівлі в будівельному секторі. За прогнозами, ця тенденція матиме вплив у найближчі роки. Аналітики відзначають, що розмір ринку також збільшиться з 2022 по 2030 роки через збільшення використання сталі, особливо в галузях кінцевого використання.

2. Слід зазначити, що українська промисловість має значні конкурентні переваги завдяки багатим природним ресурсам, наявній інфраструктурі, вигідному географічному розташуванню та перспективному споживчому ринку. Одним із напрямів розвитку переробного сектору промисловості України є однозначно збільшення попиту на продукцію переробки як на внутрішньому ринку, так і для експорту в інші країни. Це досягається підвищенням конкурентоспроможності за рахунок підвищення якості та зниження витрат.

ОСНОВНІ МОМЕНТИ, НА ЯКІ ТРЕБА ЗВЕРТАТИ УВАГУ ПІД ЧАС РОБОТИ З МЕТАЛОМ

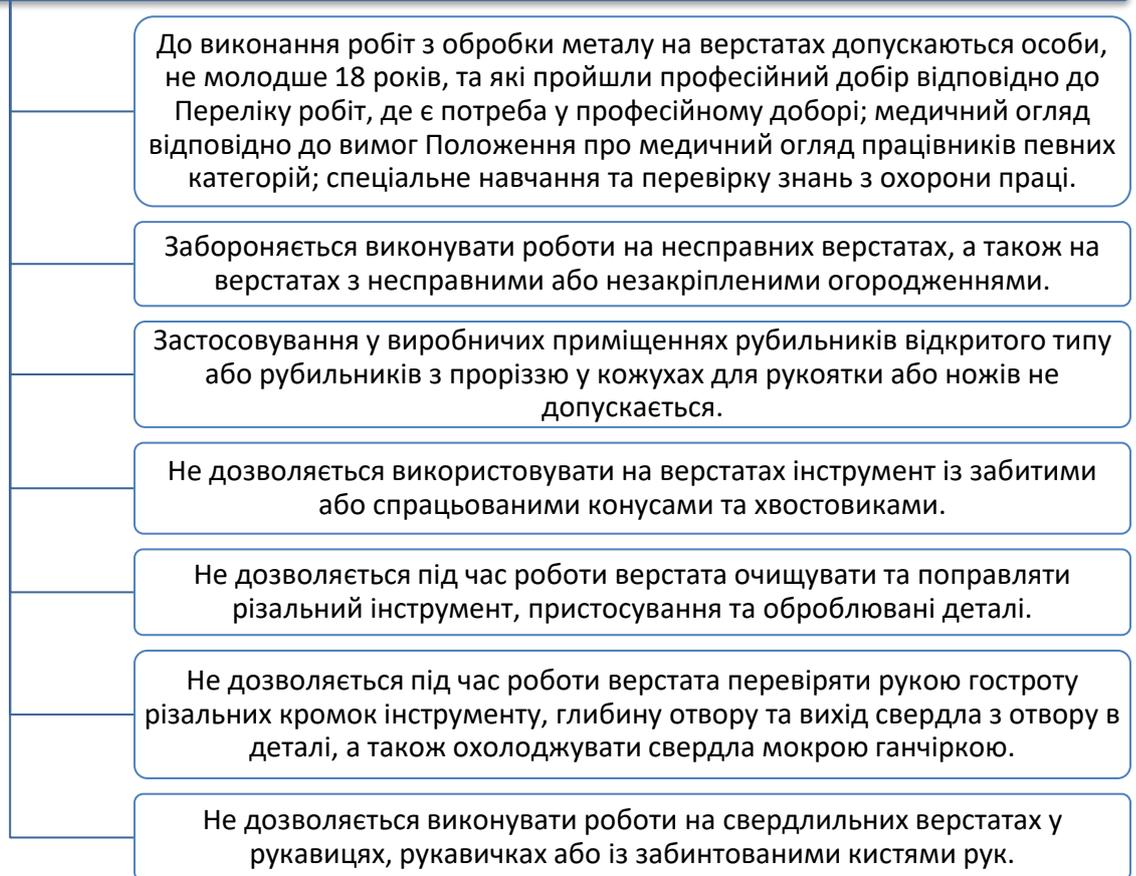

Рисунок 2.25 – Основні моменти, на які треба звертати увагу під час роботи з металом

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ РОБОТИ З ОБРОБКИ МЕТАЛУ НА ВЕРСТАТАХ

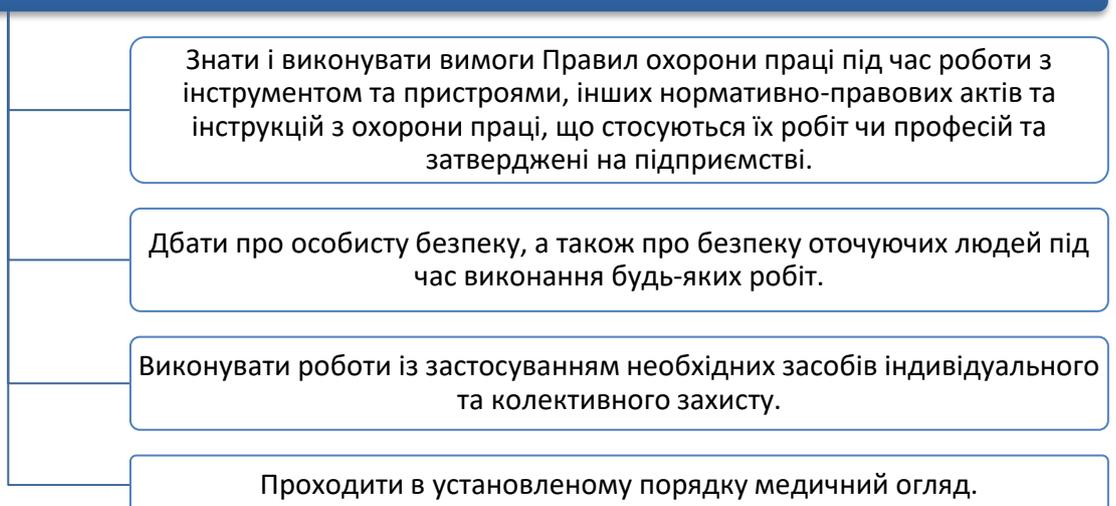

Рисунок 2.26 – Основні вимоги до працівників, які виконують роботи з обробки металу на верстатах

Завдяки підвищенню конкурентоспроможності промислової продукції як за ціною, так і за якістю українські підприємці поступово змогли відмовитися від оптової системи виробництва.

3. Об'єктом дослідження є ТОВ «Метал Холдінг Трейд», котре працює на ринку металопрокату більше 25 років та на сьогодні займає лідируючі позиції, надаючи широкий спектр послуг, пов'язаних з перепродажною підготовкою, реалізацією та доставкою металопрокату.

4. Економічна діяльність за 2020-2022 рр. характеризується відносною нестабільністю: проведений аналіз економічних показників свідчить про наявність кризових явищ в економіці підприємства, обумовлених зниженням ефективності використання всіх видів ресурсів, зменшенням вартості капіталу, падінням обсягів реалізації. Крім того, низька прибутковість ускладнює інвестування. Про складний фінансовий стан свідчить отримання збитку за результатами роботи підприємства за 2020-2021 рр. Одним із основних аспектів господарської діяльності підприємства є підвищення прибутковості.

5. Діяльність підприємства можна оцінити як доцільну у майбутньому.

РОЗДІЛ 3

ДІАГНОСТИКА ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ТА ВИЗНАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ЇХ СКОРОЧЕННЯ

3.1. Оцінка виробничих витрат

Проведемо аналіз формування та структури витрат діяльності підприємства.

Задачі аналізу витрат і собівартості полягають у наступному:

- дати загальну оцінку виконання плану за собівартістю в цілому по підприємству й за окремими видами продукції;
- провести аналіз витрат з метою оцінки досягнутих результатів;
- перевірити обґрунтованість прийнятих управлінських рішень щодо собівартості;
- вивчити причини відхилення фактичних витрат від планових у розрізі статей собівартості, а також за окремими видами і групами продукції;
- виконати аналіз витрат з метою управління беззбитковістю виробництва;
- управляти витратами за місцями формування й центрами відповідальності;
- проводити оперативний аналіз відхилень у витратах на виробництво за нормативним методом;
- виявити резерви зниження собівартості й витрат;
- розробляти відповідні заходи щодо мобілізації внутрівиробничих резервів і використання їх у виробництві.

З перерахованих вище завдань впливають напрямки аналізу собівартості й витрат:

- аналіз витрат на виробництво;

- аналіз калькуляції собівартості одиниці продукції;
- аналіз витрат на гривню товарної продукції;
- аналіз прямих матеріальних витрат;
- аналіз прямих трудових витрат;
- аналіз комплексних статей витрат.систематичний контроль за виконанням планів одержання прибутку;
- виявлення факторів формування показників прибутку та розрахунки їхнього впливу;
- вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку;
- виявлення резервів збільшення прибутку;
- розроблення заходів для використання виявлених резервів.

Джерелами аналітичної інформації є дані звіту по собівартості продукції, звіту про фінансові результати і звіту підприємства з праці. Залучають також планові та звітні калькуляції з окремих видів продукції та відповідні дані бухгалтерського обліку.

Склад та структура операційних витрат показано в таблицях 3.1 та 3.2.

Як свідчать отримані в таблиці 3.1 результати, протягом 2008-2009 рр. сума операційних витрат підприємства зменшилась з 694377,0 тис. грн. до 330165,0 тис. грн. (тобто на 364212,0 тис. грн. відносно аналогічного показника минулого року). Таке зменшення було обумовлено:

- зменшенням величини матеріальних витрат (-317461,0 тис. грн);
- зменшенням величини витрат на оплату праці (-36064,0,0 тис. грн.) та відрахувань на соціальні потреби (-4316,0 тис. грн.),
- зменшенням сум нарахованих амортизаційних відрахувань (-1841,0 тис. грн.);
- зменшенням величини інших операційних витрат (-4560,0 тис. грн.).

Всі перераховані зміни обумовлені відповідним зменшенням обсягів виробництва продукції, яке відбулось у 2021 році (рис. 3.1).

Дані таблиці 3.1 свідчать, що найбільшу питому вагу в структурі операційних у 2020 році мають матеріальні затрати – 76,78%, та витрати,

Таблиця 3.1 – Склад та структура операційних витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2020-2021 роки

Елемент витрат	Сума витрат, тис. грн.			Структура витрат, %		
	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+ / -)	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+ / -)
Матеріальні затрати	533 172,00	215 711,00	-317 461,00	76,78	65,33	-11,45
Витрати на оплату праці	112 093,00	76 059,00	-36 034,00	16,14	23,04	+6,89
Відрахування на соціальні заходи	20 009,00	15 693,00	-4 316,00	2,88	4,75	+1,87
Амортизація	5 281,00	3 440,00	-1 841,00	0,76	1,04	+0,28
Інші операційні витрати	23 822,00	19 262,00	-4 560,00	3,43	5,83	+2,40
Разом	694 377,00	330 165,00	-364 212,00	100	100	x

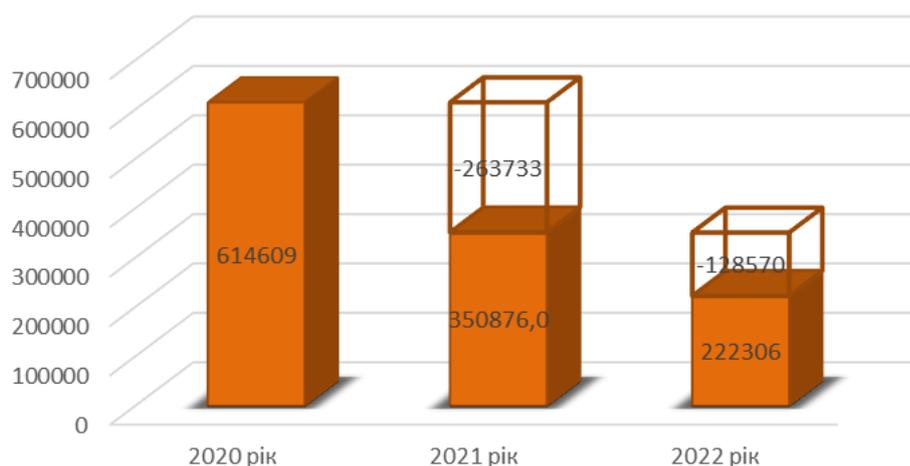
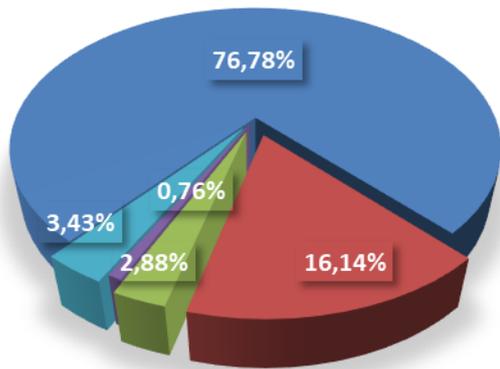

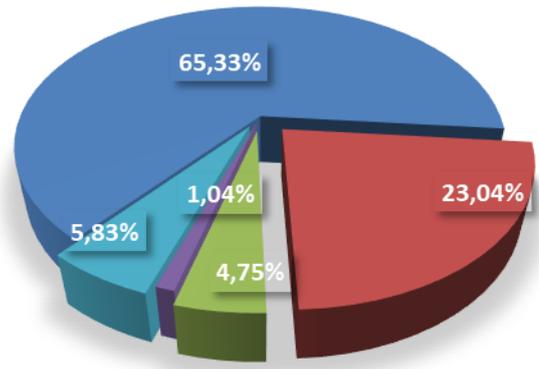
Рисунок 3.1 – Динаміка обсягів виробництва ТОВ «Метал Холдинг Трейд» у 2020-2022 рр.

пов'язані з оплатою праці – 19,02%. Але в наступному 2021 році структура операційних витрат дещо змінилась, хоч «лідери» залишились ті ж самі: найбільшу питому вагу як і раніше займали матеріальні витрати та витрати, пов'язані з оплатою праці, але їх питома вага в структурі операційних витрат складала вже 65,33% та 27,79. Усі інші витрати становлять значно меншу частку операційних витрат підприємства та не перевищують 5% (рис. 3.2).

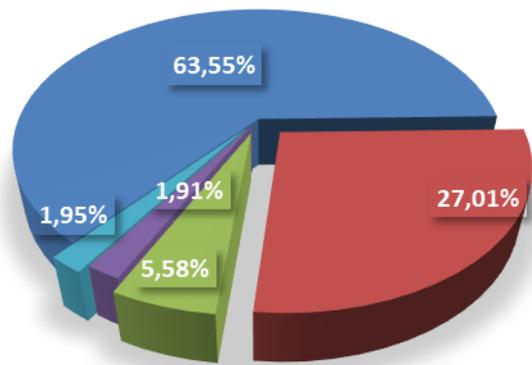
Як свідчать отримані в таблиці 3.2 результати, протягом 2021-2022 рр. сума операційних витрат підприємства зменшилась з 330165,0 тис. грн. до

а) 2020 рік

б) 2021 рік

в) 2022 рік

Умовні позначення:

- Матеріальні затрати
- Витрати на оплату праці
- Відрахування на соціальні заходи
- Амортизація
- Інші операційні витрати

Рисунок 3.2 – Структура операційних витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» у 2020-2022 рр.

Таблиця 3.2 – Склад та структура операційних витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2021-2022 роки

Елемент витрат	Сума витрат, тис. грн.			Структура витрат, %		
	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+ / -)	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+ / -)
Матеріальні затрати	215 711,00	138 811,00	-76 900,00	65,33	63,55	-1,78
Витрати на оплату праці	76 059,00	58 993,00	-17 066,00	23,04	27,01	+3,97
Відрахування на соціальні заходи	15 693,00	12 184,00	-3 509,00	4,75	5,58	+0,83
Амортизація	3 440,00	4 171,00	+731,00	1,04	1,91	+0,87
Інші операційні витрати	19 262,00	4 260,00	-15 002,00	5,83	1,95	-3,88
Разом	330 165,00	218 419,00	-111 746,00	100	100	x

218419,0 тис. грн. (тобто на 111746,0 тис. грн. відносно аналогічного показника минулого року). Таке зменшення було обумовлено:

- зменшенням величини матеріальних витрат (-76900,0 тис. грн.);
- зменшенням величини витрат на оплату праці (-17066,0 тис. грн.) та відрахувань на соціальні потреби (-3509,0 тис. грн.);
- збільшенням сум нарахованих амортизаційних відрахувань (+731,0 тис. грн.);
- зменшенням величини інших операційних витрат (-15002,0 тис. грн.).

Зазначені зміни у величині операційних витрат мали своє відображення і на їх структурі, яка продовжила тенденції своєї зміни, розпочаті у 2021 році. Найбільшу питому вагу в структурі операційних у 2022 році мають матеріальні затрати – 63,55%, що на 1,78% менше, ніж у попередньому році, а також витрати, пов'язані з оплатою праці – 32,58% (приріст склав +4,8%).

Для оцінки впливу кожної статті витрат на собівартість 1 грн. реалізованої продукції розраховуємо рівень витрат по кожному елементу витрат. Аналіз проведений в аналітичній табл. 3.3, 3.4.

Таблиця 3.3 – Аналіз рівня операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2020-2021 роки

Найменування показника	2020 рік		2021 рік		Відхилення рівня витрат
	Сума, тис. грн.	Рівень витрат	Сума, тис. грн.	Рівень витрат	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (ЧД)	614609		350876		
Елементи витрат:					
Матеріальні затрати (МВ)	533 172,0	0,867	215 711,0	0,615	-0,253
Витрати на оплату праці (ОП)	112 093,0	0,182	76 059,0	0,217	+0,034
Відрахування на соціальні заходи (ВСЗ)	20 009,0	0,033	15 693,0	0,045	+0,012
Амортизація (А)	5 281,0	0,009	3 440,0	0,010	+0,001
Інші операційні витрати (ІОВ)	23 822,0	0,039	19 262,0	0,055	+0,016
Разом	694 377,0	1,130	330 165,0	0,941	-0,189

Таким чином, рівень операційних витрат у 2021 році зменшився лише за елементом «матеріальні затрати» на 0,253 грн./грн., за іншими елементами

відбулося зростання рівня: за елементом «витрати на оплату праці» - на +0,034 грн./грн.; за елементом «відрахування на соціальні заходи» – на +0,012 грн./грн.; за елементом «амортизація» - на +0,001 грн./грн.; за елементом «інші операційні витрати» - на +0,016 грн./грн.

Таблиця 3.4 – Аналіз рівня операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2021-2022 роки

Найменування показника	2021 рік		2022 рік		Відхилення рівня витрат
	Сума, тис. грн.	Рівень витрат	Сума, тис. грн.	Рівень витрат	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (ЧД)	350876		222306		
Елементи витрат:					
Матеріальні затрати (МВ)	215 711,0	0,615	138 811,00	0,624	+0,010
Витрати на оплату праці (ОП)	76 059,00	0,217	58 993,00	0,265	+0,049
Відрахування на соціальні заходи (ВСЗ)	15 693,00	0,045	12 184,00	0,055	+0,010
Амортизація (А)	3 440,00	0,010	4 171,00	0,019	+0,009
Інші операційні витрати (ІОВ)	19 262,00	0,055	4 260,00	0,019	-0,036
Разом	330 165,0	0,941	218 419,00	0,983	+0,042

Таким чином, рівень операційних витрат у 2022 році зменшився лише за елементом «інші операційні витрати», на 0,036 грн./грн., за іншими елементами відбулося зростання рівня: за елементом «матеріальні витрати» – на +0,010 грн./грн.; за елементом «витрати на оплату праці» – на +0,049 грн./грн.; за елементом «відрахування на соціальні заходи» – на +0,01 грн./грн.; за елементом «амортизація» – на +0,009 грн./грн.

Ефективність витрат характеризує рентабельність витрат за звичайними видами діяльності, що визначається відношенням прибутку від продажів до витрат за той же період:

$$P = \frac{Pr_{on}}{B} \quad (3.1)$$

Зростання цього показника в динаміці свідчить про підвищення ефективності коштів, вкладених в основні види діяльності.

Використовуючи дані про витрати і прибутки від операційної діяльності, визначимо рівень рентабельності коштів, вкладених в основні види діяльності.

Таблиця 3.5 – Аналіз рентабельності операційних витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2020-2021 рр.

Найменування показника	2020 рік	2021 рік	Відхилення (+ / -)		Темп зростання
			абсолютне	відносне, %	
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	25625	14496	-11129	-43,4%	0,566
Операційні витрати, тис. грн.	694 377	330 165	-364212	-52,5%	0,475
Рентабельність операційних витрат, грн./грн.	0,037	0,044	0,007	19,0%	1,190

Таблиця 3.6 – Аналіз рентабельності операційних витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» за 2021-2022 рр.

Найменування показника	2021 рік	2022 рік	Відхилення (+ / -)		Темп зростання
			абсолютне	відносне, %	
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	14496	15676	1180	8,1%	1,081
Операційні витрати, тис. грн.	330165	218 419	-111746	-33,8%	0,662
Рентабельність операційних витрат, грн./грн.	0,044	0,007	-0,037	-84,1%	0,159

Дані таблиць 3.5-3.6 свідчать про зниження ефективності діяльності підприємства: так, протягом 2021-2022 рр. рентабельність діяльності підприємства знизилась майже у 6,3 рази: із 4,4% до 0,7%, що свідчить про погіршення ситуації на підприємстві.

3.2. Факторний аналіз виробничих витрат

Визначимо, як саме рівень витрат та обсяг реалізованої продукції впливають на величину операційних витрат підприємства.

Таблиця 3.7 – Аналіз витратності операційної діяльності ТОВ «Метал Холдинг Трейд» у 2020-2021 рр.

Найменування показника	2020 рік	2021 рік	Скорегований показник	Відхилення (+ / -)		
				всього	У т.ч. за рахунок	
					ЧД	рівня витрат
Операційні витрати, тис. грн.	694 377	330 165	396 415	-364 212	-297 962	-66 250
в тому числі:						
Матеріальні затрати	533 172	215 711	304 384,2	-317 461	-228 788	-88 673
Витрати на оплату праці	112 093	76 059	63 993,1	-36 034	-48 100	12 066
Відрахування на соціальні заходи	20 009	15 693	11 423,0	-4 316	-8 586	4 270
Амортизація	5 281	3 440	3 014,9	-1 841	-2 266	425
Інші операційні витрати	23 822	19 262	13 599,8	-4 560	-10 222	5 662
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	614609	350876	x	-263 733	x	x
Рівень операційних витрат витрат на 1 грн. реалізованої продукції, грн./грн. (PB)	1,130	0,941	x	-0,189	x	x
в тому числі:						
Матеріаломісткість реалізованої продукції (PB _{мат.})	0,867	0,615	x	-0,253	x	x
Зарплатомісткість реалізованої продукції (PB _{зн.})	0,182	0,217	x	0,034	x	x
Відрахування на соціальні заходи (PB _{соц.})	0,033	0,045	x	0,012	x	x
Амортизація (PB _{а.в.})	0,009	0,010	x	0,001	x	x
Інші операційні витрати (PB _{інш.})	0,039	0,055	x	0,016	x	x

$$\Delta OB_{\text{ЧД}} = OB_{\text{ск}} - OB_o = 396415 - 694377 = -297962 \text{ (тис.грн.)}$$

$$\Delta OB_{\text{РВ}} = OB_1 - OB_{\text{ск}} = 330165 - 396415 = -66250 \text{ (тис.грн.)}$$

$$\text{Перевірка: } \Delta OB_{\text{ЧД}} + \Delta OB_{\text{РВ}} = OB_{2021} - OB_{2020}$$

$$-364\,212 \text{ тис. грн.} = -364\,212 \text{ тис. грн.}$$

З даних розрахунків і таблиць видно, що за період 2020-2021 років операційні витрати підприємства зменшились на 364212,0 тис. грн.

Це відбулося за рахунок впливу таких факторів ,а саме:

– за рахунок зменшення обсягів реалізованої продукції на 263733,0 тис. грн. операційні витрати зменшились на 297962,2 тис. грн., в тому числі в частині:

- а) матеріальних витрат – на -228788 тис. грн.;
- б) витрат на оплату праці – на -48100 тис.грн.;
- в) відрахувань на соціальні заходи – на -8586 тис.грн.;
- г) амортизації – на -2266 тис.грн.;
- д) інших операційних витрат – на -10222 тис.грн.;

– за рахунок зміни рівня операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції на -0,189 грн./грн. операційні витрати зменшились на 66250 тис. грн., в тому числі в частині:

- а) матеріальних витрат – на -88673 тис. грн., що сталося в результаті зниження матеріаломісткості продукції на 0,253 грн./грн.;
- б) витрат на оплату праці – на +12066 тис.грн., що сталося в результаті збільшення зарплатомісткості продукції на 0,034 грн./грн.;
- в) відрахувань на соціальні заходи – на +4270 тис.грн., що сталося в результаті зростання питомих витрат на соціальні відрахування внаслідок змін у системі оподаткування на 0,012 грн./грн.;
- г) амортизації – на +425 тис.грн., що сталося в результаті зростання питомих витрат на амортизацію на 0,001 грн./грн.;

д) інших операційних витрат – на +5662 тис.грн., що сталося в результаті зростання питомих витрат на інші операційні витрати на 0,016 грн./грн.

За допомогою таблиці 3.8 розрахуємо вплив фактів на зміну операційних витрат протягом 2021-2022 рр.

$$\Delta OB_{\text{ЧД}} = OB_{\text{СК}} - OB_{\text{О}} = 209184 - 330165 = -120981 \text{ (тис.грн.)}$$

$$\Delta OB_{\text{РВ}} = OB_1 - OB_{\text{СК}} = 218419 - 209184 = +9235 \text{ (тис.грн.)}$$

$$\text{Перевірка: } \Delta OB_{\text{ЧД}} + \Delta OB_{\text{РВ}} = OB_{2022} - OB_{2021}$$

$$-111746 \text{ тис. грн.} = -111746 \text{ тис. грн.}$$

З даних розрахунків і таблиць видно, що за період 2021-2022 років операційні витрати підприємства зменшились на 1182168,0 тис. грн.

Це відбулося за рахунок впливу таких факторів ,а саме:

– за рахунок зниження обсягів реалізації на 128570 тис. грн. операційні витрати зменшились на 120981 тис. грн., в тому числі в частині:

- а) матеріальних витрат – на -79042 тис. грн.;
- б) витрат на оплату праці – на -27870 тис.грн.;
- в) відрахувань на соціальні заходи – на -5750 тис.грн.;
- г) амортизації – на -1261 тис.грн.;
- д) інших операційних витрат – на -7058 тис.грн.;

– за рахунок зміни рівня операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції на +0,042 грн./грн. операційні витрати збільшились на 9235 тис. грн., в тому числі в частині:

- а) матеріальних витрат – на +2142 тис. грн., що сталося в результаті зростання матеріаломісткості продукції на 0,01 грн./грн.;
- б) витрат на оплату праці – на +10804 тис.грн., що сталося в результаті збільшення зарплатомісткості продукції на 0,049 грн./грн.;

Таблиця 3.8 – Аналіз витратності операційної діяльності ТОВ «Метал Холдинг Трейд» у 2021-2022 рр.

Найменування показника	2021 рік	2022 рік	Скорегований показник	Відхилення (+ / -)		
				всього	У т.ч. за рахунок	
					ЧД	рівня витрат
Операційні витрати, тис. грн.	330 165	218 419	209 184	-111 746	-120 981	9 235
в тому числі:						
Матеріальні затрати	215 711	138 811	136 668,9	-76 900	-79 042	+2 142
Витрати на оплату праці	76 059	58 993	48 189,0	-17 066	-27 870	+10 804
Відрахування на соціальні заходи	15 693	12 184	9 942,7	-3 509	-5 750	+2 241
Амортизація	3 440	4 171	2 179,5	731	-1 261	+1 992
Інші операційні витрати	19 262	4 260	12 203,9	-15 002	-7 058	-7 944
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	350 876	222 306	x	-128 570	x	x
Рівень операційних витрат витрат на 1 грн. реалізованої продукції, грн./грн. (PB)	0,941	0,983	x	0,042	x	x
в тому числі:						
Матеріаломісткість реалізованої продукції (PB _{мат.})	0,615	0,624	x	+0,010	x	x
Зарплатомісткість реалізованої продукції (PB _{зн.})	0,217	0,265	x	+0,049	x	x
Відрахування на соціальні заходи (PB _{соц.})	0,045	0,055	x	+0,010	x	x
Амортизація (PB _{а.в.})	0,010	0,019	x	+0,009	x	x
Інші операційні витрати (PB _{інш.})	0,055	0,019	x	-0,036	x	x

в) відрахувань на соціальні заходи – на +2241 тис.грн., що сталося в результаті збільшення питомих витрат на соціальні відрахування внаслідок змін у системі оподаткування на 0,01 грн./грн.;

г) амортизації – на +1992,0 тис.грн., що сталося в результаті збільшення питомих витрат на амортизацію на 0,009 грн./грн.;

д) інших операційних витрат – на -7944 тис.грн., що сталося в результаті зниження питомих витрат на інші операційні витрати на -0,036 грн./грн.

Проведемо дослідження впливу операційних витрат на рентабельність витрат операційної діяльності за формулою:

$$P = \frac{Pr_{on}}{MB + ОП + B_{соц.} + A + B_{інш.}} \quad (3.2)$$

де Pr_{on} – прибуток від операційної діяльності;

MB – матеріальні витрати;

$ОП$ – витрати на оплату праці;

$B_{соц.}$ – витрати на соціальні потреби;

A – амортизація;

$B_{інш.}$ – інші операційні витрати.

Для проведення аналізу скористаємося розрахунковими даними аналітичної табл. 3.9.

Із застосуванням послідовного віднімання результатів першого розрахунку із другого, результатів другого розрахунку із третього і т.д., можна виявити вплив кожної складової витрат на рівень рентабельності.

На рентабельність операційних витрат підприємства вплинула зміна наступних чинників:

1. прибутку від операційної діяльності:

$$P_{ум.1} - P_{2021} = 0.0475 - 0.0439 = +0,0036$$

2. матеріальних витрат:

Таблиця 3.9 – Розрахунок зміни рентабельності операційної діяльності методом ланцюгових підставок.

Позначення	$Пр_{оп}$, тис. грн.	$МВ$, тис. грн.	$ОП$, тис. грн.	$В_{соц.}$, тис. грн.	$А$, тис. грн.	$В_{інш.}$, тис. грн.	$Р$, грн./грн.
$P_{2021} = \frac{Пр_{оп0}}{МВ_0 + ОП_0 + В_{соц.0} + А_0 + В_{інш.0}}$	14496	215 711	76 059	15693	3440	19262	0,0439
$P_{ум.1} = \frac{Пр_{оп1}}{МВ_0 + ОП_0 + В_{соц.0} + А_0 + В_{інш.0}}$	15676	215 711	76 059	15 693	3 440	19262	0,0475
$P_{ум.2} = \frac{Пр_{оп0}}{МВ_1 + ОП_0 + В_{соц.0} + А_0 + В_{інш.0}}$	15676	138 811	76 059	15 693	3 440	19262	0,0619
$P_{ум.3} = \frac{Пр_{оп0}}{МВ_1 + ОП_1 + В_{соц.0} + А_0 + В_{інш.0}}$	15676	138 811	58 993	15 693	3 440	19262	0,0664
$P_{ум.4} = \frac{Пр_{оп0}}{МВ_1 + ОП_1 + В_{соц.1} + А_0 + В_{інш.0}}$	15676	138 811	58 993	12 184	3 440	19262	0,0674
$P_{ум.5} = \frac{Пр_{оп0}}{МВ_1 + ОП_1 + В_{соц.1} + А_1 + В_{інш.0}}$	15676	138 811	58 993	12 184	4 171	19262	0,0672
$P_{2022} = \frac{Пр_{оп0}}{МВ_1 + ОП_1 + В_{соц.1} + А_1 + В_{інш.1}}$	15676	138 811	58 993	12184	4171	4260	0,0718

$$P_{ум.2} - P_{ум.1} = 0,0619 - 0,0475 = +0,0144$$

3. витрат на оплату праці:

$$P_{ум.3} - P_{ум.2} = 0,0664 - 0,0619 = +0,0045$$

4. витрат на соціальні потреби:

$$P_{ум.4} - P_{ум.3} = 0,0674 - 0,0664 = +0,001$$

5. амортизації:

$$P_{ум.5} - P_{ум.4} = 0,06722 - 0,0674 = -0,0002$$

6. інших операційних витрат:

$$P_{2022} - P_{ум.5} = 0,0718 - 0,0672 = +0,0046$$

$$\text{Відхилення} = 0,0718 - 0,0439 = +0,0279$$

Отже, ефективність використання витрат на підприємстві покращилась.

Для більш детального аналізу виконаємо розрахунки, використовуючи формулу:

$$P = \frac{Pr_{on}}{ЧД \times (PB_{mat.} + PB_{зн} + PB_{соц.} + PB_{ав} + PB_{ion})} \quad (3.3)$$

де Pr_{on} – прибуток від операційної діяльності;

$ЧД$ – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції;

$PB_{mat.}$ – матеріаломісткість реалізованої продукції;

$PB_{зн.}$ – зарплатомісткість реалізованої продукції;

$PB_{соц.}$ – рівень відрахувань на соціальні заходи, що припадає на 1 грн. реалізованої продукції;

$PB_{ав.}$ – рівень амортизаційних відрахувань, що припадає на 1 грн. реалізованої продукції;

$PB_{ion.}$ – рівень інших операційних витрат, що припадає на 1 грн. реалізованої продукції.

Для проведення аналізу скористаємося розрахунковими даними аналітичної табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Розрахунок зміни рентабельності витрат операційної діяльності методом ланцюгових підставок.

Позначення	$Пр_{он}$	$ЧД$	$P_{мат}$	$P_{зн}$	$P_{соц}$	$P_{ав}$	$P_{іон}$	P
$P_{2021} = \frac{Пр_{он0}}{ЧД_0 \times (PB_{мат.0} + PB_{зн0} + PB_{соц.0} + PB_{ав0} + PB_{іон0})}$	14496	614609	0,615	0,217	0,045	0,010	0,055	0,0251
$P_{ум.1} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_0 \times (PB_{мат.0} + PB_{зн0} + PB_{соц.0} + PB_{ав0} + PB_{іон0})}$	15676	614609	0,615	0,217	0,045	0,010	0,055	0,0271
$P_{ум.2} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_1 \times (PB_{мат.0} + PB_{зн0} + PB_{соц.0} + PB_{ав0} + PB_{іон0})}$	15676	350876	0,615	0,217	0,045	0,010	0,055	0,0475
$P_{ум.3} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_1 \times (PB_{мат.1} + PB_{зн0} + PB_{соц.0} + PB_{ав0} + PB_{іон0})}$	15676	350876	0,624	0,217	0,045	0,010	0,055	0,0470
$P_{ум.4} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_1 \times (PB_{мат.1} + PB_{зн1} + PB_{соц.0} + PB_{ав0} + PB_{іон0})}$	15676	350876	0,624	0,265	0,045	0,010	0,055	0,0447
$P_{ум.5} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_1 \times (PB_{мат.1} + PB_{зн1} + PB_{соц.1} + PB_{ав0} + PB_{іон0})}$	15676	350876	0,624	0,265	0,055	0,010	0,055	0,0443
$P_{ум.6} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_1 \times (PB_{мат.1} + PB_{зн1} + PB_{соц.1} + PB_{ав1} + PB_{іон0})}$	15676	350876	0,624	0,265	0,055	0,019	0,055	0,0439
$P_{2022} = \frac{Пр_{он1}}{ЧД_1 \times (PB_{мат.1} + PB_{зн1} + PB_{соц.1} + PB_{ав1} + PB_{іон1})}$	15676	350876	0,624	0,265	0,055	0,019	0,019	0,0455

Згідно отриманих результатів на рентабельність операційних витрат підприємства вплинула зміна наступних елементів:

1. чистого доходу від реалізації:

$$P_{ум.2} - P_{ум.1} = 0,0475 - 0,0271 = +0,0204$$

2. матеріаломісткості продукції:

$$P_{ум.3} - P_{ум.2} = 0,047 - 0,0475 = -0,0005$$

3. зарплатомісткості продукції:

$$P_{ум.4} - P_{ум.3} = 0,0447 - 0,047 = -0,0023$$

4. питомих витрат на соціальні відрахування:

$$P_{ум.5} - P_{ум.4} = 0,0443 - 0,0447 = -0,0004$$

5. питомих амортизаційних відрахувань:

$$P_{ум.6} - P_{ум.5} = 0,0439 - 0,0443 = -0,0004$$

6. питомих інших операційних витрат:

$$P_{2022} - P_{ум.6} = 0,0455 - 0,0439 = +0,0016$$

Таким чином, найбільший позитивний вплив на рентабельність операційних витрат мало зростання обсягів реалізованої продукції та питомих витрат інших операційних витрат, а вплив всіх інших питомих показників операційних витрат спричинив зниження рентабельності підприємства.

Проведений аналіз свідчить про необхідність впровадження на підприємстві системи заходів, спрямованих на зменшення витратності виробничої діяльності.

3.3. Невикористані можливості та шляхи скорочення витрат виробництва

Проведемо прогнозування значень чистого доходу від реалізації продукції та витрат підприємства на виробництво та реалізацію даної продукції.

Для проведення зазначеного розрахунку скористуємося даними фінансової звітності підприємства і побудуємо емпіричні лінії регресії (див. рис. 3.3).

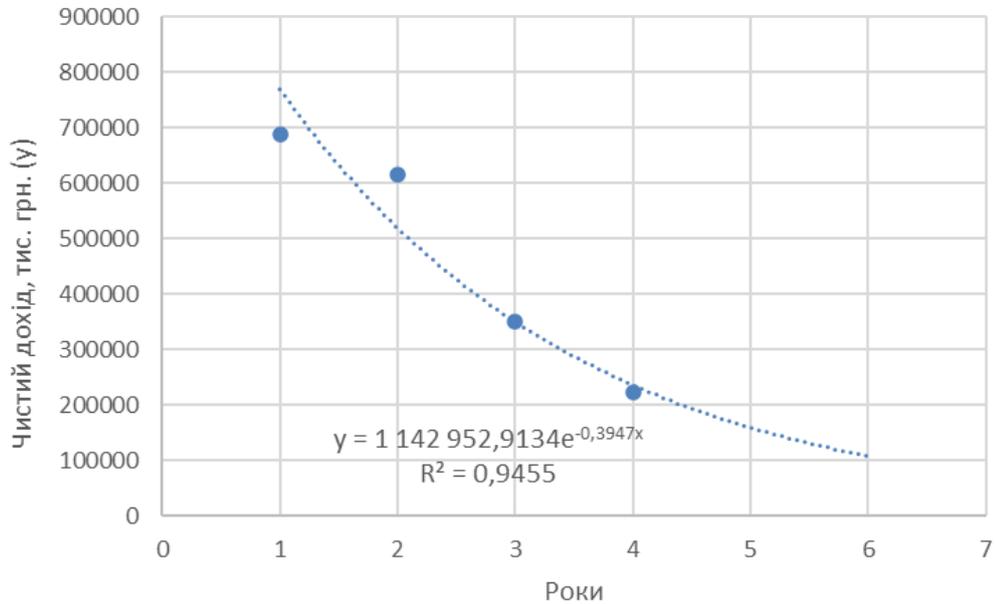

Рисунок 3.3 – Кореляційне поле залежності обсягів чистого доходу від тривалості досліджуваного періоду

Побудований за вихідними даними графік кореляційного поля залежності обсягів чистого доходу від тривалості досліджуваного періоду має такий вигляд (див. рис. 3.3). Розміщення точок на цьому графіку свідчить про можливість використання лінійного рівняння:

$$Y = ae^{bx}, \quad (3.4)$$

де Y , x – відповідно результативна і факторна ознаки;

a , b – параметри рівняння.

За допомогою програмного пакету Microsoft Excel визначено головні параметри теоретичного рівняння, а також значення коефіцієнту детермінації:

$$Y\% = 1142952,9134 \times e^{-0,3947x}$$

$$R^2 = 0,9455$$

$$R = 0,9724$$

Згідно запропонованих в літературі оцінок коефіцієнту кореляції R можемо стверджувати, що зв'язок між обсягом чистого доходу та тривалістю розрахункового періоду, виражений рівнянням $Y\% = 1142952,9134 \times e^{-0,3947x}$ є тісним. Крім того, за значенням коефіцієнту детермінації R^2 можна констатувати, що зміна обсягу чистого доходу на 94,55% визначається тривалістю розрахункового періоду. Інші 5,45% зміни результативної ознаки обумовлені впливом інших факторів, які не враховані в цій нелінійній моделі.

Аналогічним чином визначаємо залежність розміру операційних витрат від тривалості періоду (рис. 3.4).

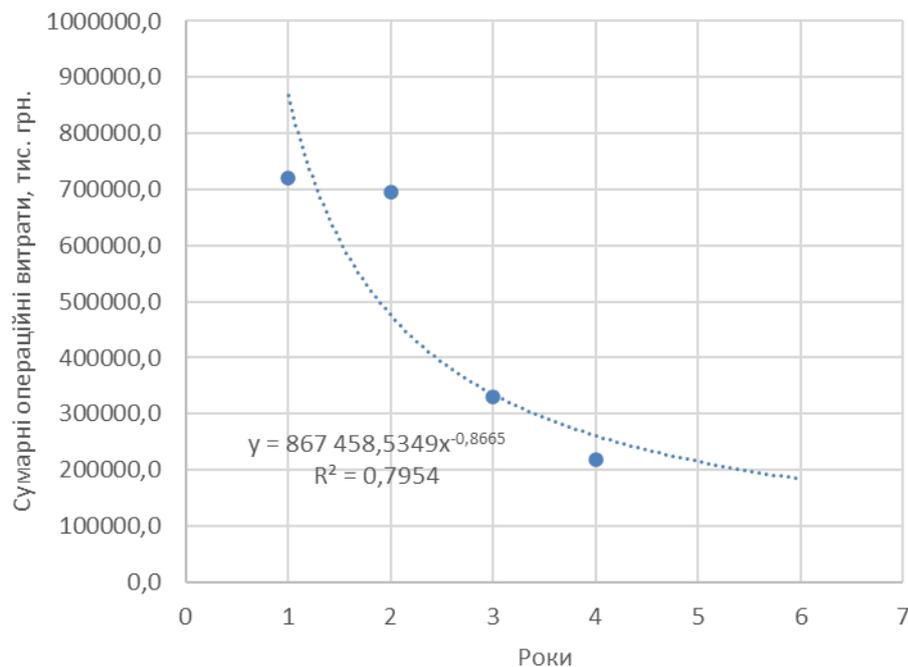

Рисунок 3.4 – Кореляційне поле залежності величини операційних витрат від тривалості досліджуваного періоду

Тобто лінійне рівняння зв'язку між величиною операційних витрат та тривалістю розрахункового періоду має такий вигляд:

$$Y\% = 867458,5349x^{-0,8665}$$

$$R^2 = 0,7954$$

$$R = 0,8919$$

За наведеною вище оцінкою зв'язок між розміром операційних витрат та тривалістю розрахункового періоду, виражений рівнянням $Y\% = 867458,5349x^{-0,8665}$ є тісним.

Коефіцієнт детермінації $R^2=0,7954$ – зміна суми операційних витрат на 79,54% визначається тривалістю розрахункового періоду. Інші 20,46% зміни результативної ознаки обумовлені впливом інших факторів, які не враховані в цій нелінійній моделі.

За побудованими вище моделями виконуємо прогнозування основних показників діяльності підприємства на наступні 2023-2024 рр. (таблиця 3.11).

Таблиця 3.11 – Прогнозування основних показників діяльності ТОВ «Метал Холдинг Трейд» на 2023-2024 рр.

Найменування показника	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	Зміна показника
Чистий дохід (виручка) від реалізації	Тис. грн.	158827,53	107029,93	-51797,59
Операційні витрати	Тис. грн.	215075,64	183645,66	-31429,98
в тому числі (за умови збереження структури витрат на рівні 2022 року)	Тис. грн.			
Матеріальні затрати	Тис. грн.	136686,20	116711,63	-19974,57
Витрати на оплату праці	Тис. грн.	58089,99	49601,03	-8488,95
Відрахування на соціальні заходи	Тис. грн.	11997,50	10244,25	-1753,25
Амортизація	Тис. грн.	4107,15	3506,96	-600,20
Інші операційні витрати	Тис. грн.	4194,79	3581,79	-613,00
Рівень операційних витрат витрат на 1 грн. реалізованої продукції, (PB)	грн./грн.	1,354	1,716	+0,362
в тому числі:				
Матеріаломісткість реалізованої продукції (PB _{мат.})	грн./грн.	0,861	1,090	+0,230

Найменування показника	Одиниця виміру	2023 рік	2024 рік	Зміна показника
Зарплатомісткість реалізованої продукції ($PB_{зн.}$)	грн./грн.	0,366	0,463	+0,098
Відрахування на соціальні заходи ($PB_{соц.}$)	грн./грн.	0,076	0,096	+0,020
Амортизація ($PB_{а.в.}$)	грн./грн.	0,026	0,033	+0,007
Інші операційні витрати ($PB_{іон.}$)	грн./грн.	0,026	0,033	+0,007

Проведені розрахунки свідчать про той факт, що без впровадження ефективних заходів, спрямованих на покращення діяльності підприємства, ТОВ «Метал Холдинг Трейд» і надалі буде погіршувати свій фінансовий стан, про що свідчить зростання рівня операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції.

Таблиця 3.12 – Резерви зменшення операційних витрат ТОВ «Метал Холдинг Трейд» на 2024 рр.

Найменування показника	Одиниця виміру	Прогнозне значення (табл. 3.11)	Резерв зниження витрат (за даними табл. 3.8)	Скореговане значення	Відхилення (+ / -)
Операційні витрати, всього	тис. грн.	183645,66	8270,82	175374,84	-8270,82
в тому числі:					
Матеріальні затрати	тис. грн.	116711,63	x	115680,33	-1031,30
Витрати на оплату праці	тис. грн.	49601,03	x	44399,43	-5201,61
Відрахування на соціальні заходи	тис. грн.	10244,25	x	9165,16	-1079,09
Амортизація	тис. грн.	3506,96	x	2548,14	-958,82
Інші операційні витрати	тис. грн.	3581,79	x	3581,79	0,00
Чистий дохід (виручка) від реалізації	тис. грн.	107029,93	x	107029,93	0,00
Рівень операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції, (PB)	грн./грн.	1,716	x	1,639	-0,077
в тому числі:					
Матеріаломісткість реалізованої продукції ($PB_{мат.}$)	грн./грн.	1,090	0,010	1,081	-0,010
Зарплатомісткість реалізованої продукції ($PB_{зн.}$)	грн./грн.	0,463	0,049	0,415	-0,049
Відрахування на соціальні заходи ($PB_{соц.}$)	грн./грн.	0,096	0,010	0,086	-0,010
Амортизація ($PB_{а.в.}$)	грн./грн.	0,033	0,009	0,024	-0,009

Найменування показника	Одиниця виміру	Прогнозне значення (табл. 3.11)	Резерв зниження витрат (за даними табл. 3.8)	Скореговане значення	Відхилення (+ / -)
Інші операційні витрати (<i>PB_{ion.}</i>)	грн./грн.	0,033	–	0,033	–

Таким чином, наявні на підприємстві резерви скорочення операційних витрат дозволить йому зменшити річний суму операційних витрат на 8270,82 тис. грн., тим самим збільшив суму отриманого прибутку від операційної діяльності на дану суму. Водночас їх використання потребує впровадження на підприємстві системи відповідних підтримуючих заходів, зокрема:

- впровадження інноваційних технологій для зниження матеріаломісткості продукції;
- забезпечення випереджальних темпів зростання продуктивності праці порівняно з темпами зростання заробітної плати;
- економія адміністративних витрат тощо.

Слід також додати, що підприємство потребує ґрунтовної зміни існуючої системи управління витратами, оскільки використання лише наявних резервів не убереже підприємство від кризи: неозброєним оком за даними таблиці 2.12 видно, що рівень витрат значно перевищує одиницю, тобто підприємство в ході своєї діяльності не покриває наявні витрат за рахунок виручки. Іншими словами, його діяльність в найближчі роки прогнозується як збиткова. Тож без запровадження кардинальних змін подальше існування підприємства стає під загрозу.

Висновки до розділу 3.

Виявлені в ході дослідження резерви скорочення операційних витрат на підприємстві дозволять йому зменшити річний суму операційних витрат на - 8270,82 тис. грн., тим самим збільшив суму отриманого прибутку від операційної діяльності на дану суму. Водночас їх використання потребує впровадження на підприємстві системи відповідних підтримуючих заходів, зокрема:

–впровадження інноваційних технологій для зниження матеріаломісткості продукції;

–забезпечення випереджальних темпів зростання продуктивності праці порівняно з темпами зростання заробітної плати;

–економія адміністративних витрат тощо.

Слід також додати, що підприємство потребує ґрунтовної зміни існуючої системи управління витратами, оскільки використання лише наявних резервів не убереже підприємство від кризи: прогнозований рівень витрат значно перевищує одиницю, тобто підприємство в ході своєї діяльності не покриває наявні витрат за рахунок виручки. Іншими словами, його діяльність в найближчі роки прогнозується як збиткова. Тож без запровадження кардинальних змін подальше існування підприємства стає під загрозу.

ВИСНОВКИ

Усі види діяльності, особливо виробнича, вимагають споживання ресурсів. Рівень операційних витрат має значний вплив на ефективність і конкурентоспроможність компанії. Тому контроль витрат є центральною частиною економічного механізму будь-якої компанії.

У період економічної кризи всі компанії ставлять перед собою завдання скоротити витрати, але лише небагатьом вдається таким чином досягти довгострокових позитивних ефектів. Стає очевидним питання: як можна знизити виробничі та невиробничі витрати, зберігаючи стабільність бізнесу?

Неефективна структура витрат із збільшеними витратами на виробництво та розподіл, тобто понад 40% витрат пов'язані з функціонуванням допоміжних систем виробництва, управління та розподілу, потребує оптимізації витрат та забезпечення сталої позитивної динаміки. Щоб подолати ці проблеми, потрібна ефективна система управління витратами.

У першому розділі роботи розглянуто методичний підхід до визначення економічної сутності витрат як економічної категорії в умовах нормальної діяльності промислових підприємств. Крім того, проаналізовано теоретичні основи управління витратами, з метою створення умов для ефективного управління промисловими підприємствами, будуть проведені методологічні та організаційно-методичні аспекти побудови систем управління витратами на підприємствах.

У ході дослідження встановлено, що термін «витрати» стосується лише використання ресурсів, яке при визначенні прибутку суб'єкта господарювання за певний період часу враховується відповідно до доходу. Витрати відображаються у формі праці, матеріалів і грошових сум. Форма витрат на оплату праці включає вартість суспільної праці, виражену у вигляді необхідної та додаткової праці. Матеріальні витрати виробництва, виражені у

формі витрат, є споживною частиною засобів виробництва і витратами на оплату праці працівників.

Відповідно до існуючих концепцій виділяють наступні підходи до класифікації витрат підприємства: За типом діяльності, за тим, де понесені виробничі витрати, за тим, як витрати переносяться на продукцію, за типом продукції та за посиленням на виробничі процеси. , зручність використання, стать, вплив виробництва на обсяг витрат, календарний період, вид витрат.

Основну частину всіх витрат компанії становлять операційні витрати, тобто витрати, пов'язані з її основною діяльністю та діяльністю, що підтримує цю діяльність. Ці витрати впливають на вартість продукції, яку виробляє компанія. Витрати виробництва — це грошовий вираз поточних витрат підприємства на підготовку, виробництво та реалізацію продукту. Для досягнення рентабельності виробничо-господарської діяльності підприємство повинно покривати ці витрати за рахунок доходу від реалізації своєї продукції. (послуги). , робота виконана).

Однією з основних цілей контролінгу формування витрат господарської діяльності є раціональне визначення оптимального рівня в усіх структурних напрямках підприємства, з метою забезпечення керованості підприємства та підвищення загальної ефективності діяльності підприємства, яка визначається прибутковість і зростання прибутковості. . У результаті аналізу особливостей процесу формування собівартості на підприємствах виділено та детально проаналізовано два напрямки формування собівартості виробництва. Розрізняють економічні механізми формування витрат на основі окремих факторів та економічні механізми формування витрат залежно від факторів. звідки вони.

Конкурентний успіх компанії та стабільне фінансове становище значною мірою залежать від її здатності скорочувати витрати та забезпечувати рівень витрат, який не перевищує середньогалузевий рівень. Частина роботи розглядає потенційні можливості зниження витрат виробництва та розглядає та планує їх у двох напрямках: за факторами та за джерелами.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є Полтавська філія ТОВ «Метал Холдінг Трейд». В даний час компанія займає лідируючі позиції і пропонує широкий спектр послуг, пов'язаних з підготовкою, продажем і доставкою металопрокату для перепродажу.

Діяльність виробничих підприємств вимагає проведення економічного аналізу їх виробничого та фінансового стану, а також потенціалу змін у зв'язку зі зміною ринкових умов. Економічний аналіз враховує найбільш повне та ефективно використання ресурсів і допомагає показати економічну ефективність поточних і майбутніх подій. Головною особливістю економічного аналізу є систематичне вивчення економічних явищ і процесів та факторів, що їх визначають. Тому в другій частині цієї статті проведено аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств шляхом розрахунку основних техніко-економічних показників їх діяльності та вивчення основних тенденцій зміни їх значень. Інформаційною базою для цього аналізу є фінансова та бухгалтерська звітність ТОВ "Метал Холдинг Трейд" за період 2020-2022 років.

Як показали результати проведеного аналізу, ресурси ТОВ «Метал Холдінг Трейд» зменшилися з 530 823,5 тис. грн. у 2020 році до 469 699,5 тис. грн. у 2022 році, згідно з аналізом. Більшість активів балансу компанії складаються з основних засобів: за цей час їх загальна вартість зросла на 58 980 000 грн порівняно з 2020 роком. У 2020–2022 роках оборотні активи компанії зменшилися.

У 2022 році запаси ТОВ «Метал Холдінг Трейд» знизилися з 113 797,0 тис. грн у 2020 році до 69 834,0 тис. грн. У звітному році доля дебіторської заборгованості, що входить до структури оборотних активів ТОВ «Метал Холдінг Трейд», зросла на 35,46%, що свідчить про скорочення обсягів господарської діяльності і, як наслідок, кількості дебіторів. Загальні грошові кошти та їх еквіваленти значно зросли: майже в 1,6 рази порівняно з 2020 роком. У той же час обсяг позикового капіталу поступово зростає, і до кінця 2022 року він становитиме 59% структурного капіталу.

На балансі ТОВ «Метал Холдінг Трейд» перебуває в основних фондах 300 805,0 тис. грн. за залишковою вартістю на кінець 2022 року, а також 280922,5 тис. грн. та 266 173,0 тис. грн. на кінець 2021 року та у 2020 році. Первісна вартість основного засобу за період, що розглядається, зросла. Сума нарахованих амортизаційних відрахувань зросла за три роки з 215 067,0 тис. грн. до 263120,0 тис. грн.

Загальний рівень коефіцієнта зносу збільшується з 0,43 у 2020 році до 0,47 у 2022 році протягом періоду дослідження. Таким чином, значення коефіцієнту придатності зменшується протягом 3 років (53% у 2022 році). Технічний стан основних засобів ТОВ «Метал Холдінг Трейд» є хорошим, що свідчить про низький рівень зносу основних засобів, який становить менше 50%. Звертає на себе увагу зростання коефіцієнта оновлення основних засобів і відповідно коефіцієнта вибуття.

Аналіз показує, що за досліджуваний період середня річна вартість основних фондів зросла на 13,01%. Зменшився розмір фондівддачі: з 2,3 грн. на кожен гривню обсягу виробництва у 2020 році він знизився до 0,67 грн/грн. Збільшення вартості основних засобів і зниження середньооблікової чисельності працівників за один рік призвели до покращення фондообзброєності парці працівників ТОВ «Метал Холдінг Трейд».

Коефіцієнт оборотності поточних активів у 2022 році становить 1,61, тобто інвестиція в 1 гривню оборотних активів принесла чистий дохід більше 1 гривні. За цей період часу оборотність активів компанії знизилася. Середній період оборотності оборотних коштів збільшився з 150,76 днів у 2020 році до 223,13 днів у 2022 році, що викликало додаткове залучення в оборот ТОВ «Метал Холдінг Трейд» оборотні кошти.

З 2020 по 2022 рік економічні та фінансові показники ТОВ «Метал Холдінг Трейд» погіршилися через зниження виробництва. Чистий дохід від реалізації продукції у 2020 році склав 392 303,0 тис. гривень, зменшившись до 222 306,0 тис. гривень у 2022 року або майже на 64%. Крім того, собівартість реалізованої продукції зменшилася на 325103,0 тис. грн. Через значне

зростання витрат порівняно з 2020 роком операційна діяльність була збитковою протягом звітного періоду, що призвело до чистого збитку у 2022 році. З 2020 по 2022 рік валовий прибуток ТОВ «Метал Холдінг Трейд» зменшився з 99 353,0 тис. грн. до 32 153,0 тис. грн. відповідно. У 2022 році прибуток від операційної діяльності також зменшився на 9 949,0 тис. грн порівняно з 2020 роком. У 2022 році ТОВ «Метал Холдінг Трейд» отримало чистий прибуток у розмірі 21881,0 тис. грн. Це відрізняється від збитку 2308,0 тис. грн, отриманого у 2020 році.

Фінансові результати є відносно задовільними, оскільки останній рік підприємство змогло перейти у прибуткову зону діяльності.

В третьому розділі роботи проведений аналіз формування та структури витрат підприємства, а також їх впливу на рентабельність підприємства за 2020-2022 роки. Даний аналіз і оцінка витрат здійснювалась шляхом зіставлення відповідних показників з показниками попередніх звітних періодів для того, щоб визначити зміни показників і тенденцію цих змін.

Так, за період 2021-2022 років операційні витрати підприємства зменшились на 364212,0 тис. грн., що за рахунок впливу декількох факторів, а саме:

– за рахунок збільшення обсягів виконуваних робіт на 263733,0 тис. грн. операційні витрати зменшились на 297962,2 тис. грн., в тому числі в частині:

- а) матеріальних витрат – на -228788 тис. грн.;
- б) витрат на оплату праці – на -48100 тис.грн.;
- в) відрахувань на соціальні заходи – на -8586 тис.грн.;
- г) амортизації – на -2266 тис.грн.;
- д) інших операційних витрат – на -10222 тис.грн.;

– за рахунок зміни рівня операційних витрат на 1 грн. реалізованої продукції на -0,189 грн./грн. операційні витрати зменшились на 66250 тис. грн., в тому числі в частині:

- а) матеріальних витрат – на -88673 тис. грн., що сталося в результаті зниження матеріаломісткості продукції на 0,253 грн./грн.;

б) витрат на оплату праці – на +12066 тис.грн., що сталося в результаті збільшення зарплатомісткості продукції на 0,034 грн./грн.;

в) відрахувань на соціальні заходи – на +4270 тис.грн., що сталося в результаті зростання питомих витрат на соціальні відрахування внаслідок змін у системі оподаткування на 0,012 грн./грн.;

г) амортизації – на +425 тис.грн., що сталося в результаті зростання питомих витрат на амортизацію на 0,001 грн./грн.;

д) інших операційних витрат – на +5662 тис.грн., що сталося в результаті зростання питомих витрат на інші операційні витрати на 0,016 грн./грн.

Зазначені зміни мали позитивний вплив і на прибуток підприємства.

Виявлені в ході дослідження резерви скорочення операційних витрат на підприємстві дозволять йому зменшити річний суму операційних витрат на - 8270,82 тис. грн., тим самим збільшив суму отриманого прибутку від операційної діяльності на дану суму. Водночас їх використання потребує впровадження на підприємстві системи відповідних підтримуючих заходів, зокрема:

–впровадження інноваційних технологій для зниження матеріаломісткості продукції;

–забезпечення випереджальних темпів зростання продуктивності праці порівняно з темпами зростання заробітної плати;

–економія адміністративних витрат тощо.

Слід також додати, що підприємство потребує ґрунтовної зміни існуючої системи управління витратами, оскільки використання лише наявних резервів не убереже підприємство від кризи: прогнозований рівень витрат значно перевищує одиницю, тобто підприємство в ході своєї діяльності не покриває наявні витрат за рахунок виручки. Іншими словами, його діяльність в найближчі роки прогнозується як збиткова. Тож без запровадження кардинальних змін подальше існування підприємства стає під загрозу.